

Vernieuwing via Conventie

Visies op de toekomst van de EU

Europese Beweging Nederland © 2002

Colofon

Redactie: Fred Bergman
Redactiesecretariaat: Gijs van Kempen en Freek van Leeuwen
Europese Beweging Nederland © 2002
Overname met bronvermelding toegestaan

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Maatschappelijke organisaties	7
Association Européenne Des Enseignants, Afdeling Nederland (AEDE)*	
ANWB*	
Centrum Arbeidsverhoudingen (CAOP)*	
CNV*	
Consumentenbond*	
Europese Culturele Stichting (ECS)*	
FNV*	
Forum, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling	
Interkerkelijk Vredesberaad (IKV)*	
Interprovinciaal Overleg (IPO)	
LTO-Nederland*	
Nederlands Platform Ouderen en Europa (NPOE)*	
Nederlands Verbond van de Groothandel (NVG)*	
Nederlandse Vrouwenraad (NVR)*	
Raad der Europese Gemeenten en Regio's, Sectie Nederland (REGR)*	
Stichting Europa Centrum (SEC)*	
Stichting Europees Platform voor het Nederlandse Onderwijs (EPNO)*	
Stichting Natuur en Milieu (SNM)	
Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)	
Vereniging VNO-NCW*	
Politieke partijen en jongerenorganisaties	40
CDA*	
CDJA*	
D66*	
GroenLinks*	
Jonge Democraten (JD)*	
Jonge Socialisten in de PvdA (JS)*	
JOVD*	
LPF	
PvdA*	
SP	
VVD*	
Lijst van personen die hun medewerking hebben verleend	66

De met een asteriks gemerkte organisaties zijn aangesloten bij de Europese Beweging Nederland

Voorwoord

Het rapport dat voor u ligt, is de neerslag van een beknopte enquête die de Europese Beweging Nederland hield onder een dertigtal maatschappelijke organisaties in Nederland. De gestelde vragen houden verband met de toekomst van de Europese Unie en de werkzaamheden van de Conventie, de Europese denktank die in 2003 de IGC moet adviseren over een nieuw Europees Verdrag.

De Europese Beweging beoogt met deze enquête een tweeledig doel. Ten eerste is het haar te doen om het sensibiliseren van maatschappelijke organisaties voor de vraagstukken die in december 2001 door de Europese Raad van Laken aan de Conventie zijn voorgelegd. Aanvankelijk gold de rondvraag de organisaties die op het platform van de EBN zijn vertegenwoordigd, maar al snel werden voor deelname ook een aantal koepelorganisaties benaderd die niet bij onze vereniging zijn aangesloten, teneinde zo een betere dwarsdoorsnede door de Nederlandse samenleving te verkrijgen. Naar volledigheid werd niet gestreefd, maar desondanks is de diversiteit van de *civil society* in Nederland in het rapport tot uitdrukking gebracht. Op de tweede plaats wil de EBN met de consultatie van deze organisaties en met de van hen verkregen antwoorden ook een handreiking doen aan de zeven Nederlandse Conventieleden. De Conventie behoort immers allerminst een in zichzelf gekeerde praatgroep te zijn, maar dient voeling te houden met wat er in de Europese samenlevingen leeft. De EBN verwacht met haar platform aan deze voeding een constructieve bijdrage te kunnen leveren.

Om zowel Conventieleden als koepelorganisaties te interesseren voor dit initiatief organiseerde de EBN op 9 april jongstleden in de SER in Den Haag een oriënterend debat, waarbij vooral de Conventieleden alle ruimte kregen om hun opvattingen over een aantal vraagstukken met betrekking tot de toekomst van de Unie te presenteren. Nu is het woord aan de koepelorganisaties. De verschillende bijdragen in dit rapport zijn noodzakelijkerwijs kort en bondig, maar desondanks geven ze de richting aan waarin binnen de verschillende organisaties over de toekomst van 'Europa' wordt gedacht. In sommige gevallen liggen er uitgewerkte beleidsnotities aan ten grondslag of partijprogramma's, in andere gevallen gaat het om het eerste resultaat van een intern denkproces dat pas in gang is gezet en moet leiden tot verdere uitkristallisering van ideeën en opvattingen.

Op het EBN-congres in september dit jaar zullen de opinies uit dit rapport uitvoeriger worden bediscussieerd met de betrokken organisaties en Conventieleden. Over 'Europa' zijn we immers niet zomaar uitgedacht; nieuwe vragen dienen zich aan, andere vragen verliezen actualiteitswaarde en nieuwe antwoorden blijken noodzakelijk.

Belangrijke taak van de EBN is het denken in Nederland over de toekomst van de EU te stimuleren. Werden in 2000 en 2001 twee werkgroeprapporten uitgebracht, respectievelijk over de IGC 2000 en de toekomst van de EU op de middellangetermijn, dit najaar zal een EBN-expertwerkgroep van start gaan met het maken van een ontwerp van een Europese grondwet. Naast onze informatieve en platformfuncties blijven wij ook het intellectuele debat in ons land bevorderen.

Rest mij alle organisaties die aan ons initiatief hebben meegewerkt hartelijk te danken voor hun bijdrage aan het debat. Ik vertrouw erop dat het rapport een goede basis vormt voor de verdere discussie over de toekomst van de EU, zowel binnen als buiten de EBN. Wellicht dat andere organisaties dan alsnog de gelegenheid vinden om een inhoudelijke bijdrage aan dit belangrijke debat te leveren.

Dr. W.F. van Eekelen,
voorzitter

Association Européenne Des Enseignants, Afdeling Nederland (AEDE)

1. *Welke concrete verwachtingen en wensen leven binnen uw organisatie ten aanzien van de (toekomstige) rol van de Europese Unie in het algemeen en in het bijzonder op uw werkterrein? Groter en actiever? Geringer en op afstand? Dezelfde rol als op dit moment?*

We hopen en verwachten een veel grotere rol van de EU in de toekomst. Onderwijs heeft onzes inziens een onmiskenbare spilfunctie; echte integratie van Europese landen en van Europese culturen en de totstandbrenging van Europees burgerschap kunnen er een voedingsbodem vinden. Een zéér intensieve bemoeienis van de EU op dit vlak blijft noodzakelijk en moet worden uitgebreid. De afzonderlijke landen blijken, onder invloed van nationalistische en rechtse krachten, terug te keren van allerlei verworvenheden op het gebied van Europese integratie. Daar moet tegen gestreden worden. Via onderwijs kan dat blijvend!!

Wij vinden Europese accreditering en certificering van opleidingen van uitermate belang om de Europese bewustwording te verstevigen en burgers nog meer de mogelijkheid te bieden om zich in het Europese gebied te verplaatsen, zonder door grenzen en nationale regelgeving te worden belemmerd. Financiële ondersteuning door de EU van Europese projecten in het onderwijs moet worden uitgebreid. Daarnaast moet de EU zich veel meer gelegen laten liggen aan de bestaande expertise op het gebied van onderwijs en Europese eenwording. Men moet binnen de EU niet alles willen laten regelen door de ministeries en nationale agentschappen. Zo ontstaat er een soort monopolie op het geven van Europees gericht onderwijs. Wij pleiten voor deregulering van Europese subsidies naar onder andere instellingen die ook hun eigen expertise hebben op het gebied van onderwijs.

2. *Vindt u dat de Europese Unie tijdig en in voldoende mate de organisaties binnen uw werkveld bij de voorbereiding en uitvoering van de relevante regelgeving betreft?*

Daar hebben we niet al te veel zicht op. Alleen al dit antwoord geeft aan dat onzes inziens er meer gebruik moet worden gemaakt van bestaande politieke en maatschappelijke kanalen om beleid gestalte te geven. 'Brussel' is hard op weg om een 'ivoren toren' te worden. Dat kan anders.

3. *Welk belang hecht uw organisatie aan het Europees Handvest van de Grondrechten en een eventueel Constitutionaliseringsproces binnen de EU?*

Wij hechten extreem veel belang aan genoemde processen en handvesten. Vanuit onderwijsstandpunt gezien, zijn deze zelfs essentieel.

4. *Welke kernboodschap of hartenkreet wil uw organisatie de Nederlandse Conventieleden meegeven?*

Zie *niet* over het hoofd dat de inwoners/vertegenwoordigers van de nieuwe landen zelfbewuste en trotse bewoners zijn van hun eigen land. Ze hebben recht op een 'gelijkwaardige' behandeling!! Geef ze die ook; deze landen verdienen het, zéér serieus genomen te worden.

ANWB

1. *Welke concrete verwachtingen en wensen leven binnen uw organisatie ten aanzien van de (toekomstige) rol van de Europese Unie in het algemeen en in het bijzonder op uw werkterrein? Groter en actiever? Geringer en op afstand? Dezelfde rol als op dit moment?*

De ANWB is een groot voorstander van een goede ontwikkeling van een Europa waarbinnen de burgers in volle vrijheid kunnen reizen – zowel zakelijk als recreatief – en waar zij goede faciliteiten en bescherming kunnen genieten. De Europese Unie dient ervoor te zorgen dat relevante regelgeving bestaat en in voldoende mate in alle landen wordt nageleefd. Te weinig aandacht gaat nog steeds uit naar het creëren van hetzelfde soort voorzieningen in andere lidstaten als de burger die in eigen land kan ervaren of gebruiken. Niet alleen de taalbarrière dient volledig geslecht te worden, maar ook en vooral de ambtelijke en wettelijke procedures moeten volledig worden gelijkgesteld. Harmonisatie dient niet op minimaal, doch op maximaal niveau te worden nagestreefd.

2. *Vindt u dat de Europese Unie tijdig en in voldoende mate de organisaties binnen uw werkveld bij de voorbereiding en uitvoering van de relevante regelgeving betreft?*

De verschillende instituties van de Europese Unie zijn op uiteenlopende wijze ontvankelijk voor de beleidsterreinen van de ANWB, te weten Verkeer en Vervoer, Recreatie en Toerisme. Het Europees Parlement is via haar leden zeer toegankelijk. Daarentegen blokkeert de Raad bij voortduring dat de EU een actief beleid voor toeristen kan gaan voeren. Onder invloed hiervan is de Europese Commissie nauwelijks geïnteresseerd in de noden en wensen van internationale reizigers.

Op het terrein van Verkeer en Vervoer concentreert de EU zich te veel op het vervoer van goederen en niet op het particulier autoverkeer. Daarbij is een extra handicap dat de EU geen noemenswaardige budgetlijnen heeft voor infrastructuurwerken die passen bij een internationaal beleid. Te veel geld wordt vermorst in fondsen waarover de lidstaten zelf beslissen, zonder dat deze passen in een bovennationaal beleid. Dit geldt ook voor investeringen in toeristische faciliteiten.

3. *Welk belang hecht uw organisatie aan het Europees Handvest van de Grondrechten en een eventueel Constitutionaliseringproces binnen de EU?*

Het *Handvest van de Grondrechten* wordt door ons niet ervaren als een zinvol hulpmiddel om de door ons genoemde voorzieningen voor de reizende burgers in Europa snel gerealiseerd te krijgen. De huidige procedures die de Europese Commissie tegen lidstaten kan aanspannen voor het niet -implementeren van Europese wetgeving, zijn vooralsnog een goed instrument om burgers bescherming te bieden.

4. *Welke kernboodschap of hartenkreet wil uw organisatie de Nederlandse Conventieleden meegeven?*

De Europese Unie dreigt door een te snelle uitbreiding voor de burgers 'onnavolgbaar' te worden. Doordat culturen zoveel verschillen, zullen wetten totaal verschillend worden toegepast, en zullen zeer veel burgers in andere EU-landen zeer onaangename ervaringen opdoen die de individuele mening ongunstig beïnvloeden en aldus het maatschappelijk draagvlak gevaarlijk kunnen doen verzwakken. De Europese Conventie zou extra aandacht moeten besteden aan de processen – en de tijd die zulke processen vergen – die nodig zijn voor de verinnerlijking van de conceptie van de EU, zowel in de huidige lidstaten als in de nieuwe landen.

Centrum Arbeidsverhoudingen (CAOP)

1. *Welke concrete verwachtingen en wensen leven binnen uw organisatie ten aanzien van de (toekomstige) rol van de Europese Unie in het algemeen en in het bijzonder op uw werkkerrein? Groter en actiever? Geringer en op afstand? Dezelfde rol als op dit moment?*

Het Centrum Arbeidsverhoudingen (CAOP), een dienstverlenende, intermediaire en onafhankelijke organisatie voor de sociale partners in de Nederlandse overheidssectoren, bepleit een krachtiger ontwikkeling van de sociale dialoog binnen de Europese Unie. Meer in het bijzonder denkt het CAOP aan versterking van de betekenis die werkgevers- en werknemersorganisaties in de sociale dialoog met overheden spelen. De aandacht van het Centrum voor consultatieve en medewetgevende betrokkenheid houdt voornamelijk verband met de Europese sociale dialoog in de publieke sector.

Overigens verdient de sociale dialoog in de publieke sector in de lidstaten blijvende aandacht. In vergelijking met de marktsector, is het recht op collectieve onderhandelingen van werkgevers- en werknemersorganisaties in de publieke sector van veel lidstaten beperkter van strekking. Het verder bevorderen van het recht op collectieve onderhandelingen is een *conditio sine qua non* voor de (noodzakelijke) innovatie van de overheid als arbeidsorganisatie in de lidstaten. Het lijdt geen twijfel, dat door een versterkte inbreng van de sociale partners de Unie aan sociaal gewicht wint. Tevens wordt hiermee een bijdrage geleverd aan het verkleinen van de kloof tussen de Unie en haar burgers.

Verder bevordert het CAOP de toepassing van alternatieve procedures voor geschilbeslechting (*alternative dispute resolution*) voor bemiddeling en vrijwillige arbitrage binnen de arbeidsorganisaties mede op grond van het *Europees Sociaal Handvest*, artikel 6 lid 4. Deze systematiek kan tevens als blauwdruk dienen voor de inrichting van overeenkomstige (sectorale) procedurele voorzieningen in de lidstaten.

2. *Vindt u dat de Europese Unie tijdig en in voldoende mate de organisaties binnen uw werkveld bij de voorbereiding en uitvoering van de relevante regelgeving betreft?*

De rol van sociale partners in de publieke sector in procedures voor de vaststelling van sociale normstelling dient in het tijdpad te worden vervroegd en overigens versterkt (zie hierboven).

3. *Welk belang hecht uw organisatie aan het Europees Handvest van de Grondrechten en een eventueel Constitutionaliseringproces binnen de EU?*

Het CAOP hecht een groot belang aan de verdere verankering van sociale grondrechten in het *Europees Sociaal Handvest* en bevordering van dit beleid bij lidstaten die in deze ontwikkeling nog in de 'primaire fase' verkeren.

Overeenkomstig het gestelde in art. 6 van het *Europees Sociaal Handvest*, zou het *Europees Handvest van de Grondrechten* een basis moeten bevatten voor twee fundamentele zaken:

Het eerste betreft een verankering van de positie van de sociale partners in het communautaire consultatie- en wetgevingsoverleg waar het het proces van arbeidsvoorwaardenvorming en arbeidsverhoudingen betreft. Een aandachtspunt dat hiermee samenhangt, is de bevordering van procedures op basis van het consensusmodel voor gelijkwaardige onderhandelingen tussen werkgevers- en werknemersorganisaties in de publieke sector van de lidstaten met het oog op bepaling van arbeidsvoorwaarden van overheidswerknemers door middel van collectieve arbeidsovereenkomsten.

Ten tweede dient concrete invulling van de in het *Europees Sociaal Handvest*, artikel 6 lid 4 genoemde geschillenregeling te worden bevorderd en een basis te worden gelegd voor de instelling en toepassing van een procedure voor bemiddeling en vrijwillige arbitrage inzake de beslechting van arbeidsgeschillen. Niet alleen voor een procedure op Unieniveau, maar eveneens voor een procedure in de lidstaten.

4. *Welke kernboodschap of hartenkreet wil uw organisatie de Nederlandse Conventieleden meegeven?*

Een democratische samenleving heeft recht op een openbaar bestuur dat qua arbeidsorganisatie een bijzondere waarde toekent aan kwaliteit en wezenlijke inzet van de publieke dienst.

CNV

1. *Welke concrete verwachtingen en wensen leven binnen uw organisatie ten aanzien van de (toekomstige) rol van de Europese Unie in het algemeen en in het bijzonder op uw werkterrein? Groter en actiever? Geringer en op afstand? Dezelfde rol als op dit moment?*

Het CNV meent dat de rol van de Europese wetgeving op het Nederlandse wetgevingsproces wordt onderschat. Veel mensen hebben niet in de gaten dat meer dan 60% van de nieuwe wetgeving implementatie van Europese regelgeving betreft. Dat speelt op alle terreinen, maar vooral op sociaal-economisch terrein. Door de komst van de EMU en de invoering van de euro zal de Europese invloed op dat terrein alleen maar toenemen, wat ten koste gaat van de nationale beleidsruimte op sociaal-economisch terrein. Om die reden verwacht het CNV dat in de komende periode de invloed van de Europese Unie op het Nederlandse sociaal-economische beleid zal toenemen. Dat zal echter in andere vormen plaatsvinden dan in het verleden. Voorheen kwamen Europese maatregelen vooral tot ons via dwingende regelgeving, zoals richtlijnen en verordeningen, terwijl in de toekomst *benchmarking* en *peer pressure* een belangrijker rol zullen spelen. Het instrument van richtsnoeren zal veel vaker gebruikt gaan worden om de noodzakelijke convergentie van het beleid van de lidstaten tot stand te brengen. Het CNV stemt in met dit proces, mits het begeleid wordt met handzame indicatoren, die op Europees niveau onderling vergelijkbaar zijn.

2. *Vindt u dat de Europese Unie tijdig en in voldoende mate de organisaties binnen uw werkveld bij de voorbereiding en uitvoering van de relevante regelgeving betreft?*

De Europese Unie betreft de sociale partners bij de totstandkoming van het sociaal beleid door middel van de sociale dialoog en de medewetgevingsprocedure. Het CNV meent dat op deze manier de sociale partners op een goede manier betrokken worden bij het sociale beleid. Echter, op de andere beleidsterreinen is de betrokkenheid van de sociale partners onvoldoende. In dat kader wil het CNV wijzen op het belang van de globale economische richtsnoeren, waarbij in geen enkele betrokkenheid van de sociale partners is voorzien. Via het Economisch en Sociaal Comité bestaat de mogelijkheid om ten aanzien hiervan advies uit te brengen, maar via de lijn van de nationale adviesorganen bestaat deze mogelijkheid niet. Noch van werkgeverszijde, noch van de zijde van de Nederlandse regering bestaat behoefte aan advisering over dit belangrijke instrument.

3. *Welk belang hecht uw organisatie aan het Europees Handvest van de Grondrechten en een eventueel Constitutionaliseringsproces binnen de EU?*

Het CNV is voorstander van een Europese verankering van de fundamentele mensenrechten en sociale rechten. De vraag is alleen op welke manier dat het beste kan gebeuren. Moet de Europese Unie een eigen handvest opstellen en dat incorporeren in de verdragen of zou de Europese Unie moeten aansluiten bij bestaande Europese verdragen zoals het *Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens* (EVRM) en het (herziene) *Europees Sociaal Handvest* (ESH)? Het CNV meent dat er geen verschil mag komen tussen de jurisprudentie van de instellingen van de Europese Unie en die van de Raad van Europa. Om die reden zou aansluiting van de EU bij het EVRM en het (herziene) ESH de meest aangewezen oplossing zijn.

De vierjaarlijkse cyclus van Intergouvernementele Conferenties zou voorkomen moeten worden. Om die reden ondersteunt het CNV de gedachte van een opsplitsing van het Europese Verdrag in een statisch deel, waarin de grondbeginselen en doelstellingen van de EU worden vastgelegd, en een flexibeler deel, waar de besluitvormingsregels en werkterreinen van de Unie staan verwoord.

4. *Welke kernboodschap of hartenkreet wil uw organisatie de Nederlandse Conventieleden meegeven?*

Het CNV meent dat het belangrijkste doel van de Europese Conventie moet zijn dat er heldere besluitvormingsregels komen, waardoor het wantrouwen van de Europese burger tegen alles wat een Europees tintje heeft wordt verminderd.

Consumentenbond

De kern van het werk van de Europese Conventie is de wens om burgers meer bij 'Europa' te betrekken. Consumentenorganisaties kunnen een belangrijke rol vervullen in dat debat. De Consumentenbond is een organisatie die kan bogen op een groot vertrouwen van burgers in de onafhankelijkheid en de duidelijke stellingnamen vanuit één belangrijk perspectief in het leven van die burger, het perspectief van de consument.

Een studie van de Europese Commissie in 2002¹ wijst uit dat 72% van de respondenten consumentenorganisaties beschouwen als organisaties die hun belangen in 'Europa' goed kunnen behartigen. Daarentegen heeft slechts 40% het vertrouwen in de behartiging van hun Europese belangen door nationale overheden en gemiddeld 25% heeft vertrouwen in de behartiging van consumentenbelangen door de Europese Commissie of het Europees Parlement. Dit toont een gebrek aan in het vertrouwen dat consumenten hebben in de behartiging van hun belangen door de Commissie, de Raad en het Parlement en toont de toenemende kloof tussen de burger en 'Europa' des te meer aan.

Deze resultaten komen volgens de Consumentenbond voort uit de wijze waarop 'Europa' omgaat met de afspraken die aan de basis staan van de Europese processen, de verdragen. Hoewel consumentenrechten een onderdeel zijn van de Europese Verdragen, (de artikelen 8 en 38 van het *Europees Handvest voor Fundamentele rechten*, artikel 129A van het *Verdrag van Maastricht* en artikel 153 van het *Verdrag van Amsterdam*) zijn de belangen van consumenten nog onvoldoende geïntegreerd in de relevante Europese onderwerpen.

Momenteel vereist artikel 153 van het *Verdrag van Amsterdam* dat de Unie een hoog niveau van consumentenbescherming '*bevordert*' en dat met eisen terzake van consumentenbescherming '*rekening wordt gehouden*' bij het bepalen en uitvoeren van beleid en het optreden van de Gemeenschap op andere gebieden. De Consumentenbond vindt dat dit artikel specifiek zou moeten refereren aan de integratie van consumentenbeleid in alle beleidsterreinen, omdat consumentenbeleid van de Unie raakt aan een wezenlijk deel van het dagelijks leven van de burger. Dit kan bijvoorbeeld met een *Consumer Impact Assesment* dat inzicht verschaft in de gevolgen voor consumenten van wetgeving die in de Unie tot stand komt.

Artikel 153 is ook nog verbonden met artikel 95 over de vervolmaking van de Interne Markt. Het is belangrijk om eisen aan consumentenbescherming in overweging te nemen bij het formuleren van wetgeving rondom de Interne Markt. De Consumentenbond vindt de positie van consumenten zo belangrijk dat zij moet worden gezien als een beleidsonderwerp op zichzelf.

De realisatie van een Interne Markt voor consumenten die momenteel opgeld doet, wordt in hoge mate aangegrepen om de bestaande positie van de consument uit te hollen. Bijvoorbeeld in het proces rondom een verordening om beperkingen voor verkoopbevorderende acties op te heffen. Europese Consumentorganisaties werden in oktober 2001 overvallen door het Directoraat Generaal Interne Markt die vergaande voorstellen deed om belemmeringen voor het bedrijfsleven op te heffen door bestaande nationale regelingen naar de prullenbak te verwijzen en een consumentonvriendelijk alternatief daarvoor in de plaats te stellen. Van enige behoorlijke consultatie van consumentenorganisaties is in de voorbereiding daarvan geen sprake geweest, en toch zal deze verordening grote gevolgen hebben voor de wijze waarop bedrijven consumenten met reclame gaan benaderen, ook in andere uithoeken van de EU. Deze handelwijze is tekenend voor het gebrek aan inspraak en consultatie in 'Europa'.

Een onderzoek van de Europese koepel van Consumentenorganisaties, BEUC, wijst uit dat europarlementariërs, ambtenaren van de Commissie en de Raad en journalisten vinden dat maatschappelijke belangen, consumentenbelangen inclusief, onvoldoende vertegenwoordigd zijn in het besluitvormingsproces. Consumentenorganisaties zijn volgens deze kenners van 'Europa' onvoldoende in staat om tegenwicht te bieden tegen het bedrijfsleven. Het betrekken van burgers en hun belangenbehartigers, zoals consumentenorganisaties, bij 'Europa' zou dus prioriteit moeten krijgen. Er ligt daarbij een taak voor nationale overheden maar vooral ook voor Europese instituties die zich bewust moeten zijn van de beperkte financiële mogelijkheden van consumentenorganisaties en het grote vertrouwen dat deze organisaties genieten onder consumenten.

De Consumentenbond wil betrokken zijn bij de processen in 'Europa' en is van mening dat 'Europa' op dit moment teveel haar oren laat hangen naar de zakelijke belangen van het bedrijfsleven. Gevolg daarvan is dat de

¹ Flash Eurobarometer, 117 '*Consumers Survey*' January 2002

positie van de consument onvoldoende gewicht krijgt. Daarnaast wil de Consumentenbond dat de transparantie van de processen in 'Europa', de toegang tot besluiten en de aanspreekbaarheid van de beslissers duidelijker en directer wordt. Het belang van 'Europa' is niet slechts het financiële belang de 'BV Europa', maar ook de tevredenheid van haar burgers met het beleid van 'Europa'. Als het werk aan de Conventie leidt tot grotere betrokkenheid van consumentenorganisaties bij Europese besluitvorming, zal dit ten goede komen aan de betrokkenheid van de burger bij de voordelen die één Europa te bieden heeft voor de consument.

Concluderend:

- Consumentenorganisaties hebben vertrouwen van burgers en dat wordt onvoldoende benut;
- Positie van de consument moet integraal onderdeel zijn van EU-wet- en regelgeving.
- Transparantie van besluitvormingsprocessen moet verbeteren;
- Consumentenorganisaties moeten bewust bij de besluitvorming worden betrokken voor alle beleidsterreinen die raken aan de positie van de consument;
- Het consumentenbelang blijft vaak onderbelicht; het zou in balans moeten zijn met de belangen van het bedrijfsleven;
- De Consumentenbond is bereid mee te denken om tot een 'Europa' voor de burger-consument te komen.

Europese Culturele Stichting (ECS)

1. *Welke concrete verwachtingen en wensen leven binnen uw organisatie ten aanzien van de (toekomstige) rol van de Europese Unie in het algemeen en in het bijzonder op uw werkteerrein? Groter en actiever? Geringer en op afstand? Dezelfde rol als op dit moment?*

Europese integratie en de uitbreiding vereisen een zwaardere culturele component. Daarom stelt de Europese Culturele Stichting een pakket stimuleringsmaatregelen voor die 'cultuur' een meer centrale plaats moeten geven in de toekomstige ontwikkelingen in 'Europa', en die bewerkstelligen dat in het bijzonder ook in de nieuw te ontwerpen Europese verdragen en in de IGC een wezenlijke plaats wordt ingeruimd voor Europees beleid op dit terrein. Het door de ECS voorgestelde culturele actieprogramma staat toegelicht in de notitie *Why and how culture on the European agenda*, opgesteld ten behoeve van de homepage van de Conventie.

2. *Vindt u dat de Europese Unie tijdig en in voldoende mate de organisaties binnen uw werkveld bij de voorbereiding en uitvoering van de relevante regelgeving betreft?*

Nee, nog niet voldoende, ofschoon DG Onderwijs en Cultuur al wel enkele belangrijke initiatieven heeft ontplooid, zoals het bijeenroepen van een Cultureel Forum in november 2001.

3. *Welk belang hecht uw organisatie aan het Europees Handvest van de Grondrechten en een eventueel Constitutionaliseringproces binnen de EU?*

Ja, het *Handvest* moet worden opgenomen in de nieuwe verdragen (grondwet?). Cultuur speelt evenwel geen belangrijke rol in het *Handvest*. Desondanks is het niet raadzaam het *Handvest* opnieuw ter discussie te stellen, gelet op het feit dat de totstandkoming ervan de uitkomst is van een politiek gevoelig proces.

4. *Welke kernboodschap of hartenkreet wil uw organisatie de Nederlandse Conventieleden meegeven?*

Bescherm de 'cultuur' en zorg ervoor dat er op Commissieniveau nieuwe en geavanceerde instrumenten worden ontwikkeld (met in begrip van meerderheidsbesluitvorming in de Raad ten aanzien van Artikel 151 *EG-Verdrag*), die de inspanningen van de lidstaten op dit terrein aanvullen en die samenwerking bevorderen.

FNV

1. *Welke concrete verwachtingen en wensen leven binnen uw organisatie ten aanzien van de (toekomstige) rol van de Europese Unie in het algemeen en in het bijzonder op uw werkerterrein? Groter en actiever? Geringer en op afstand? Dezelfde rol als op dit moment?*

De FNV is voorstander van een grotere en actievere rol van de Europese Unie, met name op sociaal gebied. We beseffen terdege dat de huidige politieke meningsvorming eerder richting minder, dan richting meer bevoegdheden voor de EU neigt.

De FNV wil daarom voorop stellen dat de Conventie als uitgangspunt moet houden een Europese Unie gebaseerd op vrede, democratie, grondrechten, sociale rechtvaardigheid, volledige werkgelegenheid en kwalitatieve arbeidsvoorwaarden.

De FNV meent dat de sociale pijler van de Europese Unie evenveel gewicht moet hebben als de economische pijler. Onder geen voorwaarde mag de Conventie ertoe leiden dat er stappen terug gedaan worden; in die zin dat de EU enkel een economisch samenwerkingsverband wordt. Economische vooruitgang zonder sociaal beleid is immers niet goed mogelijk. De uitgangspunten van de strategie van Lissabon (de 5 pijlers) zouden goed kunnen dienen als verdragsrechtelijke basisbeginselen van de EU. Daarnaast is de FNV bezorgd over de afstand tussen de communautaire instellingen en de burgers van de lidstaten. Hierdoor dreigt het Europese integratieproces in het nauw te worden gedreven. De FNV is van oordeel dat democratische legitimiteit en openbaarheid van bestuur basisvoorwaarden zijn om de kloof tussen de burgers van de lidstaten en de EU te verkleinen. Meer democratische legitimiteit van het handelen van de communautaire instellingen zou met name verankerd dienen te worden in de verdeling van bevoegdheden in de Europese Unie. De uitwerking van een stelsel van *checks and balances* ligt voor de hand.

2. *Vindt u dat de Europese Unie tijdig en in voldoende mate de organisaties binnen uw werkveld bij de voorbereiding en uitvoering van de relevante regelgeving betreft?*

In zijn algemeenheid kunnen we stellen dat de rol van de sociale partners tot op heden onvoldoende tot zijn recht komt in de Europese Unie.

Er dient echter onderscheid aangebracht te worden tussen regelgeving en beleid. Op het gebied van EU-regelgeving zijn de procedures qua democratische legitimatie nog wel voor verbetering vatbaar (zie boven), maar zij zijn helder. Bij de voorbereiding van regelgeving en besluiten door de Commissie worden sociale partners niet structureel betrokken. Daarnaast lijkt de EU, als er al sprake is van consultatie, de *civil society* te willen horen. In de eerste plaats wil de FNV erop wijzen dat het horen van belanghebbenden iets anders is dan een consultatie, waarbij ook rekenschap afgelegd wordt over het al dan niet meenemen van de inbreng. In de tweede plaats is de FNV van oordeel dat de positie van sociale partners in een samenleving toch van een andere orde is dan van een *one issue pressure group*.

Qua beleid lijkt de 'open methode van coördinatie' een structureel instrument te worden. De inbreng van de lidstaten is hier van groot belang. Ook bij dergelijke processen zouden sociale partners op beide niveaus (Europees en nationaal) vanuit hun expertise in staat gesteld moeten worden een bijdrage te leveren. Dat is nu te weinig het geval.

Ook al ligt de rol van de sociale partners vastgelegd in het *EU-Verdrag* (art. 137-139), dienen onze bevoegdheden, de sociale dialoog en sociale consultatie nader te worden omschreven. Een structurele en tijdige consultatie van sociale partners bij belangrijke beslissingen over sociaal-economisch beleid dient vastgelegd te worden in het *Verdrag*.

Onder geen enkele omstandigheid kan een herziening van het *EU-Verdrag* gebruikt worden om de rol en de functies van de sociale dialoog te ondermijnen. Met oog hierop is het tevens van groot belang dat de open-coördinatiemethode niet de plaats gaat innemen van Europese regelgeving, om zodoende zowel de rol van het Europees Parlement als die van de sociale partners uit de weg te gaan.

3. *Welk belang hecht uw organisatie aan het Europees Handvest van de Grondrechten en een eventueel Constitutionaliseringproces binnen de EU?*

De FNV is van mening dat de bescherming van de burgerlijke vrijheden en sociale rechten volledig zou moeten worden erkend in de Europese Unie en in de communautaire wetgeving. De FNV verwelkomt het *Handvest van de Grondrechten*. Toch is de huidige status nog altijd een symbolische in de zin van een politieke verklaring. Alleen wanneer het *Handvest* geïntegreerd wordt in het *EU-Verdrag* krijgt het een rechtspositie, die de werknemer het recht geeft om in beroep te gaan tegen beslissingen genomen in de Europese Unie. Met het zicht op mogelijke discrepanties tussen de rechtspraak van het Hof van Mensenrechten en het Hof van Justitie bij de interpretatie van het *Handvest van de Grondrechten*, vindt de FNV dat het meest gewenste scenario zou zijn dat de Europese Unie zich aansluit bij de Raad van Europa en deel uit gaat maken van de *Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens*, het (herziene) *Europees Sociaal Handvest* en de *ILO-Conventionies*. Er zijn ook andere mogelijkheden om discrepanties te ontwijken bij de bescherming van de grondrechten door de verschillende Gerechtshoven, zoals het waarborgen van een uniforme interpretatie bij het annexeren van het *Handvest* in het *Verdrag*.

Een tweede aandachtspunt is gelegen in het feit dat niet alle grondrechten volledig gewaarborgd zijn voor iedereen binnen de Europese Unie. Bepaalde groepen burgers zoals soldaten, politie en personeel bij overheidsdiensten worden nog steeds vaak uitgesloten van vele (vakbonds)rechten. Een dergelijke algemene uitsluiting van grondrechten leidt tot ongelijke behandeling van Europese werknemers. Daarnaast bemoeilijkt een verschillende toepassing van grondrechten op werknemers van verschillende nationaliteiten de Europese integratie (bijvoorbeeld bij een gezamenlijke defensie).

4. *Welke kernboodschap of hartenkreet wil uw organisatie de Nederlandse Conventieleden meegeven?*

De FNV vindt dat de Conventie een belangrijke rol kan spelen in de ontwikkeling van een sociaal Europa, gebaseerd op de beginselen van een democratische maatschappij en waarin bescherming van grond- en vakbondsrechten de plaats krijgt waar zij recht op heeft. Gelijke behandeling en een verbod op elke vorm van discriminatie voor iedereen binnen de Europese Unie moeten erkend en gewaarborgd worden.

Een Europese Unie met minder bevoegdheden op sociaal terrein doet afbeuk aan de geloofwaardigheid van het Europese integratieproces. De sociale pijler zal verdragsrechtelijk op eenzelfde wijze vormgegeven dienen te worden als de economische pijler. Met name op sociaal terrein zijn Europese minimumnormen noodzakelijk. Deze normen geven de lidstaten de vrijheid om verder te gaan zonder het risico te lopen hun concurrentievermogen te benadelen.

De FNV hoopt dat de Conventie-leden de FNV-visie kunnen ondersteunen en zullen uitdragen.

Forum, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling

1. *Welke concrete verwachtingen en wensen leven binnen uw organisatie ten aanzien van de (toekomstige) rol van de Europese Unie in het algemeen en in het bijzonder op uw werkteerrein? Groter en actiever? Geringer en op afstand? Dezelfde rol als op dit moment?*

De Europese Conventie staat voor het zoeken naar oplossingen voor de institutionele structuur van de Europese Unie. Zonder hervormingen is het besluitvormingsproces niet bestand tegen toetreding van nieuwe lidstaten. De ontwikkeling van Europese samenwerking en integratie kenmerkt zich bovendien vanaf de oprichting door een democratisch 'gat'. Zowel het nationale parlement als het Europees Parlement kunnen te weinig controle op het besluitvormingsproces uitoefenen. Daar bovenop ontbreekt het de Europese rechter op (te)veel terreinen aan afdoende rechtsmacht. In de begintijd van de EEG/EG werd dit gebrek aan democratische controle gebagatelliseerd door te stellen dat een dergelijke controle de noodzakelijke vaart uit het Europese integratieproces zou halen en derhalve tijdelijk achterwege diende te blijven. De EEG/EG richtte zich in eerste instantie voornamelijk op economische samenwerking en harmonisatie. Op deze 'minder gevoelige' terreinen wilden de lidstaten wel hun soevereiniteit overdragen aan Brussel. Samenwerking op terreinen die voor de lidstaten - en zeker ook voor de burgers - veel gevoeliger liggen, op het gebied van Justitie en Binnenlandse Zaken, kwam veel minder snel tot stand. De intergouvernementele *Verdragen van Schengen* baanden een voorzichtig eerste pad. Via de creatie van een zogenaamde 'derde pijler' werden deze beleidsterreinen weer het EU-verband binnengehaald. Echt snel gingen de ontwikkelingen echter niet. Echter, de harde klap van 11 september zette samenwerking op het terrein van asiel, immigratie, grensbewaking, politie- en justitiesamenwerking, in één keer weer boven aan de agenda. De voorstellen volgen elkaar nu in hoog tempo op en stellen ingrijpende samenwerking voor in Europees verband. Het 'democratisch deficit' begint nu steeds voelbaarder en onoverkomelijker te worden. Van de Europese Conventie wordt verwacht dat zij voor dit 'gat' een oplossing weet aan te dragen, dat zal leiden tot een democratisch Europa met rechtvaardige en transparante besluitvorming. Dat de verwachtingen dientengevolge hooggespannen zijn, is welhaast een *understatement*.

Forum, Instituut voor Multiculturele ontwikkeling, houdt zich bezig met de multiculturele samenleving. Coördineert onderzoek te dienaangaande en discussieert mee over het door de overheid te initiëren beleid. Daar valt logischerwijs ook het burgerschap en de rechtspositie van migranten onder. Het gevoelige terrein van immigratiebeleid is, gecombineerd met vrij personenverkeer en open binnengrenzen in de Unie, een onderwerp waar een grotendeels Europese aanpak geboden is. Huiverig om de controle over de besluitvorming rond dit onderwerp te verliezen, werd de trage intergouvernementele besluitvorming pas met de inwerkingtreding van het *Verdrag van Amsterdam* in 1999 vervangen door een communautaire aanpak, echter zonder de Europese Commissie het gebruikelijke recht van initiatief te geven en zonder het Europees Parlement instrumenten in handen te geven om adequate invloed uit te oefenen: intergouvernementele besluitvorming in een communautair jasje. Forum kijkt dan ook verwachtingsvol uit naar de ontwikkelingen in en resultaten van de Europese Conventie. Wat wordt er gedaan aan het democratisch deficit? Welke besluitvormingsstructuur zal er gaan gelden voor derde-pijler-zaken? Zal deze pijler 'echt' gecommunautariseerd worden? Krijgt het Europees Parlement dan een adequate positie in het besluitvormingsproces? Krijgt de rechter de benodigde jurisdictie toegewezen? Voor de Europese Conventie ligt hier een zware taak.

2. *Vindt u dat de Europese Unie tijdig en in voldoende mate de organisaties binnen uw werkveld bij de voorbereiding en uitvoering van de relevante regelgeving betreft?*

Neen. Het Nederlandse parlement heeft met veel moeite bij de goedkeuring van het *Verdrag van Amsterdam* een informatieplicht afgedwongen bij de regering. Veertien dagen van tevoren wordt het ingelicht over de punten die in Brussel op de agenda staan. In de praktijk komen begeleidende stukken in de daaropvolgende periode pas aan bij de parlementsleden. Soms komen de stukken zelfs pas één of twee dagen van tevoren aan. Duidelijk is dat de invloed van het parlement hierdoor gemarginaliseerd wordt. Om de zaak positief te benaderen, moet ook gezegd worden dat het Nederlandse parlement de informatie in ieder geval wél vooraf krijgt, daar waar parlementen in andere Europese lidstaten compleet zonder zitten en de betreffende minister aldaar met een '*carte blanche*' naar Brussel kan vertrekken. Dat is in

Nederland gelukkig anders. In de praktijk is het voor organisaties als Forum buitengewoon moeilijk om op tijd aan informatie te komen, laat staan om er tijdig op te kunnen reageren. Daarnaast komt het veel voor dat documenten gewoonweg niet openbaar zijn. De procedure om deze documenten op te vragen is lang en zwaar. De Raad volhardt veelvuldig in zijn weigering om stukken openbaar te maken. Tegen de tijd dat het Europees Hof het vrijgeven van een document gelast, is de inhoud meestal achterhaald en al die tijd moet de aanvrager het grote financiële risico dragen dat alle kosten op hem of haar verhaald gaan worden, mocht het Hof anderszins beslissen². Om Europa écht democratisch te maken, is niet alleen een adequate parlementaire controle een noodzaak, maar dient ook de openbaarheid van documenten en de dialoog met de maatschappelijke organisaties en NGO's een structurele plek te krijgen. Trek er structureel tijd voor uit! Geef het een vaste plaats in het besluitvormingsproces! De Amerikanen kennen bijvoorbeeld in hun besluitvormingsproces een zogenaamde *notice on comment* waarin iedereen commentaar kan leveren op een voorstel. Zoiets zou voor 'Europa' ook zo gek nog niet zijn.

3. *Welk belang hecht uw organisatie aan het Europees Handvest van de Grondrechten en een eventueel Constitutionaliseringsproces binnen de EU?*

'Europa' mist een grondwet. Voor de fundamentele grondrechten en essentiële waarden, waarop de EU is gegrondvest, moest de Unie het, tot aan het *Grondrechtenhandvest*, slechts doen met het niet al te duidelijke begrip 'algemene beginselen van gemeenschapsrecht' (art 6 lid 2 *EU-Verdrag*). Daarbij wordt inspiratie gehaald uit het *Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (EVRM)* en de constitutionele tradities. Met het *Grondrechtenhandvest* - hoewel onverbindend van karakter dan ook - is een belangrijk begin gemaakt met het vastleggen van grondrechten en het committeren van de EU daaraan. De grondrechten zijn nu als gevolg daarvan een stuk zichtbaarder geworden en het biedt bijvoorbeeld de instellingen van de Unie een beter houvast bij het voorbereiden van regelgeving, dan de 'algemene rechtsbeginselen'. Toetredende lidstaten dienen ook alvast de 'algemene rechtsbeginselen' in acht te nemen en voor hen dient het *Handvest* ook als welkome verduidelijking van deze waarden.

Anderzijds blijft het onverbindende karakter een evident manco. Derde landen die door de EU worden aangesproken op schendingen van de mensenrechten, kunnen nog steeds met recht de vraag stellen hoe het nu eigenlijk staat met de binding aan mensenrechten van de Unie zelf, gezien het onverbindende karakter van het *Handvest*. Het onverbindende karakter draagt in strikte zin³ niet bij aan de individuele rechtsbescherming van de burgers. Het is een gemis dat een Europees burger geen beroep kan doen op grondrechten die in EU-verband zijn afgesproken en slechts is aangewezen op de rechtsbescherming die het *EVRM* biedt. Het gat in de rechtsbescherming is het grootst bij mensenrechtenschendingen die de EU als entiteit zelf begaat. Er kan geen klacht worden ingediend tegen de handelingen van de EU. Tegenover het supranationale EG-recht staan de constituties van de lidstaten namelijk in feite machteloos. Het *EVRM* is niet toegesneden op inbreuken die worden begaan door internationale organisaties. Dan blijft het EG-Hof van Justitie over. Dit is wel bereid gebleken om 'fundamentele rechten' te beschermen als 'algemene rechtsbeginselen', maar bepaalt zelf hoever het daarmee wil gaan. Toetreding tot het *EVRM* zou het gevaar dat Europese maatstaven wel eens uit elkaar kunnen gaan lopen, sterk verminderen. Al sinds de jaren '70 is bepleit dat de Gemeenschappen toetreden tot het *EVRM*. Het *EG-Verdrag* biedt hiertoe echter geen juridische basis. Die basis kan echter wel gecreëerd worden. Met toetreding tot het *EVRM* zouden niet alleen de Gemeenschappen (EG, eerste pijler) maar ook de activiteit en in het kader van de tweede (Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid) en derde pijler onder direct Straatsburgs toezicht worden gebracht. Het *Grondrechtenhandvest* en het *EVRM* zouden elkaar goed kunnen aanvullen.

Het *Grondrechtenhandvest* wordt door Forum dan ook als een zeer positieve eerste stap gezien. Verdere stappen als het verbindend verklaren van het *Handvest*, toetreding tot het *EVRM* e.d. moeten nog gaan volgen om de bescherming van ieders fundamentele rechten te waarborgen. Niet alleen voor de burgers van de lidstaten, maar voor iedereen die zich op het grondgebied van de Europese Unie bevindt. Legale

² Zie voor de openbaarheid van documenten en geheimhouding m.n. de arresten: *Kuijer I/Raad van de Europese Unie* Hof van Justitie EG 6 april 2000, nr. T-188/98 en *Kuijer II/Raad van de Europese Unie* Hof van Justitie EG 7 februari 2002, nr T-211/00 (gepubliceerd in *Jurisprudentie Vreemdelingenrecht* 2000/140 resp. 2002/97)

³ In het EG Hof van Justitie is al meerdere malen verwezen naar het *Grondrechtenhandvest*. Hierdoor heeft het -ondanks het onverbindende karakter - impliciet al een betekenis gekregen in de rechtsgang.

en illegale derdelanders in de EU inclus. Er is dus nog een vrij lange weg te gaan. De Conventie zal de EU een zet in de juiste richting moeten geven.

4. *Welke kernboodschap of hartenkreet wil uw organisatie de Nederlandse Conventieleden meegeven?*

Zorg voor een democratisch, transparant en meer rechtvaardig Europa. De burger moet trots kunnen zijn op het niveau van de Europese rechtsstaat. Parlementen en *civil society* moeten betrokken worden in het wetgevingsproces. In een verweer tegen onrechtmatige handelingen van de EU dient afdoende rechtsbescherming te bestaan. Met het communautariseren van de derde pijler dient zowel het Europees Parlement als het EG-Hof een adequate plaats te krijgen. Daarnaast is het zaak om werk te maken van de bescherming van fundamentele rechten in de EU, door middel van een eenieder verbindend *Grondrechtenhandvest* en toetreding van de EU en/of EG tot het *EVRM*. Met name juridisch zwakkere groepen als derdelanders in de EU hebben dit hard nodig.

Interkerkelijk Vredesberaad (IKV)

Het IKV verwacht veel van de EU, met name op het terrein van de internationale politiek. Wat wij hopen is dat het beleid als centraal uitgangspunt zal behouden dat het erom gaat burgers te betrekken en te steunen bij hun inspanningen voor een vreedzame (inter)nationale samenleving. Het moet dus vooral een beleid van 'onderop' zijn. Daarin is de EU op haar best, zoals met name gebleken is in het uitbreidingsproces richting Oost- en Zuid-Europa. Door geduldig te 'breien', dat wil zeggen mee te helpen landen en samenlevingen voor te bereiden op aansluiting bij de EU, werd en wordt een groeiende vredeszone geschapen in Europa. Voorwaar een unieke prestatie! In de Balkanlanden wordt een heel bijzondere inspanning geleverd, waarbij de stabiliteit, als voorwaarde voor een aansluitingsproces, in enkele landen (Bosnië en Macedonië) ook door de EU gegarandeerd gaat worden. Immers de EU gaat de internationale politiemacht in Bosnië aanvoeren en zal in Macedonië waarschijnlijk het commando krijgen over een internationale militaire macht. Dat zijn positieve ontwikkelingen die op de huid van de EU geschreven zijn.

Maar er is ook een andere tendens. De stemmen, ook in onze samenleving, worden steeds luider om van de EU een min of meer traditionele supermacht te maken. Onze politici voelden zich beschaamd na de 'Kosovo-oorlog' in 1999, omdat alleen de VS in staat waren geweest deze oorlog te voeren en te winnen. Er gingen veel stemmen op die pleiten voor een 'Europees leger' met alles erop en eraan, opdat de EU zelfstandig in staat zou worden gesteld (ook eens) een oorlog te voeren en te winnen. Als gevolg van deze discussie doen nu allerlei scenario's de ronde, waarin bijvoorbeeld gepleit wordt voor een triumviraat van Duitsland, Frankrijk en Engeland dat de leiding moet krijgen over een nieuw Europees Buitenlands en Defensiebeleid.

Wij vinden dit een weinig gelukkige ontwikkeling. Je ziet nu al een verschuiving van de benadering van 'onderop' naar een benadering van 'bovenaf'. Als het IKV met ideeën aankomt in Brussel of Den Haag over hoe de vredeskrachten in bijvoorbeeld Irak of Kashmir versterkt zouden kunnen worden, dan worden deze al snel geblokkeerd door het nieuwe realisme van de *top-down*-denkers die niet (meer) geloven in de krachten van onderop en hen als het ware wegmarginaliseren. Natuurlijk zullen ook zij de politiek correcte statements over *civil society*, democratie en mensenrechten blijven gebruiken, maar uiteindelijk telt voor hen alleen de 'macht' die gerelateerd is aan de mogelijkheid van geweldsgebruik.

Helaas is het verkeer tussen de EU en maatschappelijke organisaties als het IKV een eenrichtingsverkeer. Wij benaderen de EU en melden ons in Brussel of bij een van de lidstaten, zeg in Den Haag. Maar niet omgekeerd. De EU is vooral met zichzelf bezig. Wellicht staan de luiken open en vele NGO's springen ook naar binnen, de meeste omdat er wat te halen valt. Maar de EU-functionarissen en -politici hebben nog steeds niet ontdekt dat, als je de luiken opent, je ook zelf naar buiten kunt springen.

Tot slot. Onze vrees is dat de huidige ontwikkelingen binnen de EU, met name op het terrein van de internationale politiek, wel eens ten koste kunnen gaan van het toch al tere democratische gehalte van de EU. Stel je eens voor dat de drie grote EU-staten besluiten tot een omstreden militair avontuur dat door vele EU-burgers niet gewild wordt, maar waarop zij geen invloed kunnen uitoefenen. Hoeveel mensen zullen bij de volgende verkiezingen voor het Europese Parlement dan nog de gang naar de stembus maken? Het antwoord laat zich raden.

Interprovinciaal Overleg (IPO)

1. *Welke concrete verwachtingen en wensen leven binnen uw organisatie ten aanzien van de (toekomstige) rol van de Europese Unie in het algemeen en in het bijzonder op uw werkterrein? Groter en actiever? Geringer en op afstand? Dezelfde rol als op dit moment?*

Het Interprovinciaal Overleg (IPO) ziet het subsidiariteitsbeginsel als een belangrijk beginsel voor de Europese Unie. Besluiten dienen alleen op een hoger bestuurlijk niveau te worden genomen als die op een lager niveau niet mogelijk blijken te zijn. In verband hiermee is het wel zaak dat eenstemmigheid bestaat over de vraag wanneer het beginsel dient te worden toegepast. Hiermee wordt voorkomen dat het subsidiariteitsbeginsel niet als een politiek, maar als een juridisch beginsel wordt toegepast. Het IPO vindt het verder van belang dat 'Europa' gegroeid is naar een vorm van meervoudig bestuur (*multi level governance*). De complexe problemen kunnen niet alleen meer op het niveau van de Unie en de lidstaten worden opgelost, maar vragen ook een actieve inbreng op lokaal en regionaal niveau. Vandaar dat het IPO het gewenst vindt dat het subsidiariteitsbeginsel zoals dat is geformuleerd in Artikel 5 van het *Verdrag* wordt uitgebreid met verwijzing naar de rol en positie van decentrale overheden. Ook het *Handvest voor Lokale Autonomie*, zoals vastgesteld door de Raad van Europa, zou een verankering moeten krijgen in een nieuw op te stellen verdrag. Ten slotte is het IPO van mening dat de voorstellen die zijn gedaan in het *Witboek over Governance* geïnstitutionaliseerd moeten worden.

2. *Vindt u dat de Europese Unie tijdig en in voldoende mate de organisaties binnen uw werkveld bij de voorbereiding en uitvoering van de relevante regelgeving betreft?*

Op dit moment worden decentrale overheden onvoldoende betrokken bij de voorbereiding en uitvoering van regelgeving en beleid. Zoals bij de vorige vraag al is aangegeven, zijn in het *Witboek over Governance* voorstellen gedaan om decentrale overheden wél beter in het beleidsvormings- en -uitvoeringsproces te betrekken. Deze voorstellen worden door het IPO onderschreven. Grotere betrokkenheid van decentrale overheden vergroot niet alleen de kwaliteit, maar ook de legitimiteit van dat beleid.

3. *Welk belang hecht uw organisatie aan het Europees Handvest van de Grondrechten en een eventueel Constitutionaliseringproces binnen de EU?*

Het IPO vindt het van belang dat in een *Handvest van de Grondrechten* geen rechten worden vastgelegd die ingrijpen op de taken en verantwoordelijkheden van decentrale overheden. Als dit wel zou gebeuren dan zal een uitgebreide consultatieronde met deze overheden moeten plaatsvinden over de aard van de grondrechten die in een handvest zouden worden vastgelegd.

4. *Welke kernboodschap of hartenkreet wil uw organisatie de Nederlandse Conventieleden meegeven?*

In toenemende mate is Europese wet- en regelgeving van invloed op decentrale overheden. Het ligt derhalve voor de hand om deze overheden ook meer te betrekken in het beleidsvormingsproces. Daarnaast kunnen decentrale overheden, als de overheidslagen die in beginsel het dichtst bij de burger staan, ook een belangrijke rol spelen bij het overbrengen naar het Europese niveau van de problemen en verwachtingen die bij burgers leven. Daarmee leveren zij belangrijke bijdragen aan de legitimiteit van de Europese integratie en aan het vertrouwen van de burgers in de Europese Unie.

LTO-Nederland

1. *Welke concrete verwachtingen en wensen leven binnen uw organisatie ten aanzien van de (toekomstige) rol van de Europese Unie in het algemeen en in het bijzonder op uw werkteerrein? Groter en actiever? Geringer en op afstand? Dezelfde rol als op dit moment?*

LTO wenst dat de EU in de toekomst mondiaal (WTO, OECD) een duidelijke lijn zal durven uitzetten, waarbij er een evenwicht wordt gevonden tussen eigen belangen en de wensen van derde landen. Met name zal de EU zich dienen in te zetten voor een mondiale acceptatie van het Europese landbouwmodel, dat uitgaat van de multifunctionaliteit van landbouwproductie. LTO is voorstander van een sterke Europese Commissie zodat de belangen van de kleine lidstaten ook in een Unie van 25 of meer lidstaten gegarandeerd blijven. Wij vinden dat op het terrein van de eerste pijler van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (markt- en prijsbeleid) de Europese Unie een sterke rol moet blijven spelen. Renationalisering van het GLB moet worden voorkomen, omdat dit kan leiden tot een gebrekkige werking van de Interne Markt en concurrentievervalsing. Op horizontale dossiers, zoals gewasbeschermingsmiddelen en dierenwelzijn, dient de Commissie zich in te zetten voor effectievere harmonisering van nationaal beleid. Op het terrein van de tweede pijler, het zogenaamde plattelandsbeleid, dient de Commissie een sterkere subsidiariteitstoets toe te passen.

2. *Vindt u dat de Europese Unie tijdig en in voldoende mate de organisaties binnen uw werkveld bij de voorbereiding en uitvoering van de relevante regelgeving betreft?*

Wij vinden dat we op een goede manier door de EU bij de voorbereiding en uitvoering van besluiten worden betrokken

3. *Welk belang hecht uw organisatie aan het Europees Handvest van de Grondrechten en een eventueel Constitutionaliseringproces binnen de EU?*

LTO vindt dat de Commissie een sterke rol moet houden.

4. *Welke kernboodschap of hartenkreet wil uw organisatie de Nederlandse Conventieleden meegeven?*

LTO vindt dat bij de uitbreiding van de EU de besluitvorming op het gebied van de landbouw versimpeld moet worden om effectieve besluitvorming te kunnen blijven garanderen. Daarnaast vindt LTO dat de Conventieleden dienen te beseffen dat juist in een uitgebreide Unie een sterk Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van groot belang is.

Nederlands Platform Ouderen en Europa (NPOE)

1. *Welke concrete verwachtingen en wensen leven binnen uw organisatie ten aanzien van de (toekomstige) rol van de Europese Unie in het algemeen en in het bijzonder op uw werkerterrein? Groter en actiever? Geringer en op afstand? Dezelfde rol als op dit moment?*

Hoewel sociaal beleid formeel gezien aan de lidstaten behoort, is de context waarin de lidstaten sociaal beleid vormen met het proces van Europese integratie enorm veranderd. Niet alleen zijn sommige sociale problemen grensoverschrijdend, maar sociaal beleid is daarnaast sterk verweven met economisch beleid, en besluitvorming over sociale *issues* zal dan ook steeds meer naar de Europese beleidsarena verschuiven.

Als we een onderscheid maken tussen de individuele 'oudere' en de demografische ontwikkelingen die we met 'vergrijzing' aanduiden, kunnen we met betrekking tot het laatste met recht zeggen dat er op dit terrein niet alleen sprake is van een *wenselijkheid* tot uitbreiding van de rol van de EU, maar tevens een *noodzaak* tot een actievere rol van de Europese Unie.

In Nederland zijn bijna 4 miljoen personen ouder dan 55 jaar, ofwel 23% van de bevolking. Dit percentage zal de komende jaren alleen maar toenemen. Hetzelfde geldt voor Europa: de EU telt op een totale bevolking van ongeveer 370 miljoen inwoners meer dan 100 miljoen burgers van boven de 50 jaar en dit aantal stijgt. Tussen 1990-2020 zal het aandeel van de 65-plussers in de totale Europese bevolking stijgen van 14% naar 20%. Tegelijkertijd is er in een aantal lidstaten (met name Italië) sprake van 'ontgroening'.

Met de invoering van de euro zijn de lidstaten van de Europese Unie meer dan ooit economisch met elkaar verbonden. Vergrijzing zal niet alleen zorgen voor een stijging van de kosten voor de zorg, de ziektekosten en de pensioenen, maar betekent ook dat de arbeidscapaciteit zal afnemen. De gestegen kosten voor pensioenen, zorg en ziektekosten zullen op de begrotingen van de lidstaten drukken en kunnen hiermee de stabiliteit van de euro in gevaar brengen.

Bij het thema 'vergrijzing' worden de verschillende aspecten onvoldoende in ogenschouw genomen, waardoor beleid in algemeenheden dreigt te stranden. In de analyse van de ontwikkelingen zijn onder meer de volgende bijzonderheden van belang:

- De aanzienlijke verandering in het opleidingsniveau van de komende generatie(s) ouderen;
- De verder stijgende levensverwachting die de pensioengerechtigde periode verlengt;
- De wens van veel ouderen om langer maatschappelijk actief te blijven (werk en/of vrijwilligerswerk);
- De slechte pensioenpositie van grote groepen immigranten en vrouwen;
- Veranderende vraag op de terreinen van wonen, onderwijs, arbeid, sport, recreatie, voorzieningen etc.

Een maatregel als de hervorming van de pensioenstelsels om de gevolgen van de vergrijzing op te vangen is echter te beperkt. Ouderenbeleid is facetbeleid, ingebed in een breder geheel. In dit opzicht zal een grotere en actievere rol van de Europese Unie op het gebied van ouderen een grotere en actievere rol op het gebied van sociaal beleid in zijn geheel inhouden. Vanzelfsprekend kan een dergelijke uitbreiding van bevoegdheden van de Europese Unie slechts plaatsvinden met de goedkeuring van de burgers van de EU.

De bovenstaande ontwikkelingen tonen aan dat de noodzaak voor lidstaten om integraal ouderenbeleid te voeren aanwezig is. De Europese Unie kan hier impulsen voor geven. Zij kan aansluiten bij de conclusies die in VN verband worden getrokken tijdens de bijeenkomst van de *Economic Commission for Europe* (UNECE) van de VN in Berlijn van 11 tot 13 september.

2. *Vindt u dat de Europese Unie tijdig en in voldoende mate de organisaties binnen uw werkveld bij de voorbereiding en uitvoering van de relevante regelgeving betreft?*

Niet alleen een meer actieve rol van de Europese Unie, maar ook meer transparantie en een meer adequate informatievoorziening zijn een *must*. Maatregelen genomen op het directoraat-generaal werkgelegenheid en sociale zaken (DG V) zijn doorgaans van groot belang voor ouderen, maar tevens valt te denken aan vrij verkeer van personen binnen de Europese Unie (vrije vestiging migrerende ouderen en remigratie ouderen uit minderheden), toerisme (toegankelijkheid van voorzieningen), consumentenbeleid (bruikbaarheid voor ouderen en productinformatie), armoedebeleid, gehandicaptenbeleid ('geboden toegang', opvang, wonen/seniorenlabel), arbeid, arbeidsomstandigheden (leeftijdsbewust arbeidsbeleid), gezondheidszorg (ontwikkeling geriatrie, onderzoek ouderdomsziekten en Alzheimer) en de informatiemaatschappij (technologische toepassingen in en om het huis en gebruiksgemak voor ouderen).

Op Europees niveau genomen beslissingen op bovengenoemde terreinen zullen stuk voor stuk getoetst moeten worden op de betekenis van de desbetreffende maatregel voor ouderen, en consultering van civiele groeperingen bij de voorbereiding van dergelijke beleidsmaatregelen (met name op terreinen die wellicht niet direct onder 'ouderenbeleid' vallen) is van groot belang.

De stelsels van open coördinatie op zowel het gebied van pensioenen als van sociale uitsluiting brengen helaas een tekort aan transparantie met zich mee. In vele gevallen is niet duidelijk waar de bevoegdheden liggen om bepaalde beleidsmaatregelen te promoten. Niet alleen meer transparantie en een actievere informatievoorziening vanuit de Europese Commissie naar NGO's toe, maar ook meer gelijkheid in de procedures die door verschillende directoraten worden gehanteerd, is hierin wenselijk. De interne Commissie-procedures zijn complex en de transparantie en informatievoorziening zijn voor verbetering vatbaar teneinde een goede relatie op te bouwen tussen de Commissie en NGO's.

3. *Welk belang hecht uw organisatie aan het Europees Handvest van de Grondrechten en een eventueel Constitutionaliseringproces binnen de EU?*

Uiteraard blijven er bij een meer actieve rol van de Europese Unie op het terrein van sociaal beleid een aantal zaken nog openstaan. Bijvoorbeeld, hoe groot is het gevaar van *social dumping* wanneer bevoegdheden op het terrein van sociaal beleid bij de Europese Unie komen te liggen? Met andere woorden, hoe groot is de kans dat de laagste maatstaven ten aanzien van sociaal beleid als norm gaan gelden?

Een *Europees Handvest van de Grondrechten* zal hier niet direct uitkomst bieden, maar een verklaring van gemeenschappelijke waarden kan wel bijdragen aan het stellen van minimumnormen waaraan beleid zal moeten voldoen.

Het NPOE sluit een eventueel Constitutionaliseringproces niet bij voorbaat uit, maar vindt het met het oog op de uitbreiding van de EU nog te vroeg om hier concreet over te praten. De EU staat aan de vooravond van een verdubbeling van het aantal leden.

Voordat we overgaan tot het vaak bediscussieerde 'Europa van twee snelheden', zouden we er verstandig aan doen eerst het uitbreidingsproces te realiseren.

4. *Welke kernboodschap of hartenkreet wil uw organisatie de Nederlandse Conventieleden meegeven?*

Het NPOE (1993) is een onafhankelijke stichting met als voornaamste doel het bevorderen van de deelname van Nederlandse organisaties van en voor ouderen aan samenwerking op het gebied van ouderen en ouderenbeleid binnen Europa. Het treedt vaak op als projectpartner in door de Europese Unie gefinancierde projecten. De huidige wijze waarop projectfinanciering vanuit de EU plaatsvindt, is voor de betrokkenheid van kleinere NGO's in hoge mate belemmerend. De financiële risico's die gepaard gaan met Europese projectfinanciering zijn doorgaans erg groot. Niet alleen het grote voorschot (70%) dat door de organisatie zelf geleverd moet worden (door middel van bankleningen, waarvan de rente overigens niet door de Commissie wordt gerestitueerd), maar ook de vertragingen in betalingen kunnen grote problemen opleveren voor kleinere NGO's met een jaarlijkse omzet onder een miljoen euro. Zolang de financiële afwikkeling van een project nog niet heeft plaatsgevonden, is het vanuit het oogpunt van goed financieel management voor een dergelijke organisatie volstrekt onverantwoord een voorstel in te dienen voor een volgend project. Hierdoor kunnen kleinere organisaties, die juist vaak een 'vernieuwende' rol vervullen met innovatieve projecten die direct aansluiten bij maatschappelijke ontwikkelingen, vaak onmogelijk aan de door de Europese Unie gestelde voorwaarden voldoen en dreigen zij bij belangrijke Europese samenwerkingsprojecten buiten de boot te vallen. Het NPOE doet de Europese Unie dan ook een dringende oproep de procedures zodanig te hervormen, dat ook kleinere organisaties deel kunnen nemen aan activiteiten op Europees niveau.

Nederlands Verbond van de Groothandel (NVG)

1. *Welke concrete verwachtingen en wensen leven binnen uw organisatie ten aanzien van de (toekomstige) rol van de Europese Unie in het algemeen en in het bijzonder op uw werkterrein? Groter en actiever? Geringer en op afstand? Dezelfde rol als op dit moment?*

Na de invoering van de euro is een geslaagde politieke, economische en sociale integratie van de huidige en nieuw toe te treden lidstaten in de Europese Unie een van de grootste uitdagingen waarmee de Unie zal worden geconfronteerd. De wijze waarop de Europese Unie wordt uitgebreid en de gevolgen daarvan voor de instellingen, het bedrijfsleven en de burgers zullen van wezenlijk belang zijn voor de economische situatie en de werkgelegenheidssituatie binnen de EU. Voor de Europese handelssector, die 5 miljoen ondernemingen omvat, die 14% van het BBP van de Europese Unie genereert en meer dan 22 miljoen mensen werk verschaft, is de toekomst en met name het gemeenschappelijk buitenlands handelsbeleid van essentieel belang voor verdere groei. Open markten zorgen voor meer concurrentie en creëren grotere kansen op welvaart en stabiliteit, die nodig zijn voor een bloeiend handelsverkeer. Het gemeenschappelijk buitenlands handelsbeleid van de Europese Unie is momenteel gebaseerd op het beginsel van vrijhandel. Wij verwachten naar de toekomst toe dat op een aantal gebieden nog grotere liberalisering zal plaatsvinden, nee sterker, moet plaatsvinden. Eén daarvan is de landbouw. Ook verwachten wij dat de door de uitbreiding van de EU ontstane druk wordt weerstaan om een protectionistisch beleid te gaan voeren, teneinde de economieën in de nieuwe lidstaten te beschermen, ten koste van ontwikkelingslanden die export naar onze welvarende markten dringend nodig hebben.

Er zal goed moeten worden nagedacht over de vraag op welke wijze de verschillende culturen die zich gaan voegen onder het Europese dak het beste geharmoniseerd kunnen worden, om tot een verantwoord beleid te komen en op welke verantwoorde wijze de economieën kunnen worden geïntegreerd. Er zal veel vaardigheid en slagvaardigheid nodig zijn om dit proces goed te laten verlopen.

We kunnen niet zonder hervorming van de instellingen van de EU en van bepaalde aspecten van het beleid van die instellingen. Het is van groot belang dat op meer beleidsterreinen bij meerderheid gestemd kan worden en dat de structuur van de Commissie rationeler, efficiënter en minder complex wordt. Het is van essentieel belang dat spoedig tot overeenstemming wordt gekomen over de institutionele hervormingen van de EU en dat deze ook vóór het toetreden van nieuwe kandidaat-lidstaten doorgevoerd worden. Hierdoor wordt niet alleen de kans kleiner dat de uitbreiding voorlopig geen doorgang kan vinden, het zou bovendien een krachtig signaal zijn aan en een stimulans voor de kandidaat-lidstaten om vaart te zetten achter hun eigen hervormingen. Zo zal de EU ook haar regionale beleid en structuurbeleid moeten hervormen voordat de Unie wordt uitgebreid. Over deze hervormingen moet overeenstemming bereikt zijn voor de eerstkomende datum waarop uitbreiding mogelijk is, om te voorkomen dat de toetreding van andere landen geblokkeerd wordt, vanwege niet opgeloste kwesties met betrekking tot dat beleid.

2. *Vindt u dat de Europese Unie tijdig en in voldoende mate de organisaties binnen uw werkveld bij de voorbereiding en uitvoering van de relevante regelgeving betreft?*

Wij menen dat input vanuit het bedrijfsleven van essentieel belang is. Daarom moeten zowel de Commissie als lidstaten regelmatig bij het bedrijfsleven te rade gaan. Het bedrijfsleven beschikt over een schat aan contacten met handelspartners en heeft praktische ervaringen met alle aspecten van de infrastructuur en de economieën in de verschillende landen, die maar al te vaak verschillen van de officiële stand van zaken zoals die door de nationale autoriteiten wordt gepresenteerd. Ook is het de handel die bruggen slaat, die de uitwerking van wetgeving in de praktijk op haar effectiviteit kan inschatten en aan kan geven hoe de administratieve last tot een minimum kan worden teruggebracht. De bureaucratie wordt daarmee ontkracht.

3. *Welk belang hecht uw organisatie aan het Europees Handvest van de Grondrechten en een eventueel Constitutionaliseringproces binnen de EU?*

Het *Europese Handvest voor de Grondrechten* achten wij niet van essentieel belang voor een goed functioneren van de EU en allen die daarin leven. Het is de vraag of het *Handvest van de Grondrechten* met een Europese Unie van 27 of meer lidstaten met verschillende culturele achtergronden iets toevoegt aan reeds bestaande *Verdragen en Handvesten*.

4. *Welke kernboodschap of hartenkreet wil uw organisatie de Nederlandse Conventieleden meegeven?*

Wij zijn van mening dat de Unie persoonlijke vrijheid, rechtszekerheid, economische en sociale stabiliteit moet garanderen en dicht bij burger en bedrijfsleven moet blijven. Een hoge mate van subsidiariteit is van wezenlijk belang om het proces van de uitbreiding en alles wat daarmee samenhangt door de burger te laten aanvaarden. Zeker in de huidige tijdspanne waarin de samenleving zich afstandelijk ten opzichte van de collectiviteit opstelt en met een zeker wantrouwen naar politieke gezagdragers en instituties kijkt.

Nederlandse Vrouwenraad (NVR)

1. *Welke concrete verwachtingen en wensen leven binnen uw organisatie ten aanzien van de (toekomstige) rol van de Europese Unie in het algemeen en in het bijzonder op uw werkkerrein? Groter en actiever? Geringer en op afstand? Dezelfde rol als op dit moment?*

Groter en actiever speciaal op het terrein van de gelijkheid van vrouwen en mannen. Niet alleen extern maar ook intern, bijvoorbeeld binnen de eigen organisatie, meer aandacht voor dit punt bij de samenstelling van commissies en beleidsbepalende organen.

2. *Vindt u dat de Europese Unie tijdig en in voldoende mate de organisaties binnen uw werkveld bij de voorbereiding en uitvoering van de relevante regelgeving betreft?*

Het is nog te vaak '*too little too late*'. Een koepelorganisatie moet voeling houden met de achterban en dit kost veel tijd. Eerst moeten de vragen worden verspreid, vervolgens moeten de organisaties zich erover kunnen beraden en dan moet er terugkoppeling plaatsvinden. Alleen zo kunnen wij spreken namens onze ruim 50 aangesloten organisaties die vrijwel alles met vrijwilligers moeten zien te klaren. Faciliteer de organisaties die namens het maatschappelijk veld spreken.

3. *Welk belang hecht uw organisatie aan het Europees Handvest van de Grondrechten en een eventueel Constitutionaliseringproces binnen de EU?*

Wij hechten groot belang aan dit *Handvest* met name op de terreinen van mensenrechten en gendergelijkheid. Ook een coherente EU-politiek voor het *mainstreamen* van deze punten op alle terreinen en in alle organen waar beleid wordt gemaakt is nodig. Meer diversiteit betekent meer kwaliteit.

4. *Welke kernboodschap of hartenkreet wil uw organisatie de Nederlandse Conventieleden meegeven?*

Kijk om u heen naar uw medeconventieleden, hoever staat het met de gendergelijkheid binnen uw commissie? Als het daar droevig mee is gesteld: 'Doe er wat aan!'

Raad der Europese Gemeenten en Regio's, Sectie Nederland (REGR)

Het is op dit moment moeilijk een duidelijk antwoord op alle vragen te geven, aangezien de gedachtevorming omtrent de Europese Conventie binnen onze organisatie nog niet is afgerond. Derhalve moeten we ons beperken tot een aantal uitgangspunten.

1. *Welke concrete verwachtingen en wensen leven binnen uw organisatie ten aanzien van de (toekomstige) rol van de Europese Unie in het algemeen en in het bijzonder op uw werkkerrein? Groter en actiever? Geringer en op afstand? Dezelfde rol als op dit moment?*

Algemeen

Alle verdragen zouden in een enkele tekst gebundeld moeten worden, bestaande uit twee delen:

- Een 'constitutioneel deel' met de preambule, de doelstellingen van de EU, de grondrechten en de bepalingen betreffende de instellingen en de exclusieve bevoegdheden. Dit deel kan alleen worden gewijzigd in het kader van een Intergouvernementele Conferentie;
- Een ander deel waarin met name technische, procedurele of institutionele kwesties worden geregeld, voorzover deze ook via het afgeleid recht kunnen worden geregeld. Dit deel kan worden gewijzigd via een lichtere, communautaire procedure zonder Intergouvernementele Conferentie. Overdracht van bevoegdheden van de lidstaten naar de EU vereist in ieder geval toestemming van de parlementen van de lidstaten.

Specifiek

De Unie heeft in de loop der tijd haar bevoegdheden op talloze gebieden uitgebreid. Deze beleidsterreinen, zoals cultuur, onderwijs, milieu, regionaal en structuurbeleid, etc., vallen onder de verantwoordelijkheid van gemeenten en regio's. Dit betekent dat er een betere politieke taakverdeling tussen Unie, lidstaten, regio's en gemeenten moet plaatsvinden. Deze taakverdeling moet niet alleen gebaseerd zijn op het subsidiariteitsbeginsel, maar ook op het evenredigheids- en nabijheidsbeginsel en het respect voor de nationale, regionale en lokale identiteit.

Het subsidiariteitsbeginsel is een politiek beginsel met grondwettelijke waarde. Opname ervan in de verdragen van de EU betekent dat de instellingen van de EU en de lidstaten een optimale doeltreffendheid en proportionaliteit dienen na te streven wanneer een keuze moet worden gemaakt voor het niveau waarop de besluiten moeten worden genomen. Daarom moet de toepassing van het subsidiariteitsbeginsel garant staan voor zowel de regionale bevoegdheden als de lokale autonomie.

Met het oog op de doeltreffendheid en leesbaarheid ervan, moet in de toekomst een beter onderscheid worden gemaakt tussen de verschillende soorten wetteksten (verordeningen, richtlijnen, besluiten en beschikkingen). Europese richtlijnen zouden van algemene aard moeten zijn en de beslissing over de concrete tenuitvoerleggingmechanismen dient aan de bevoegde autoriteiten, waaronder de lokale en regionale overheden, te worden overgelaten. Zo kan aan de cultuurverschillen - een van de uitgangspunten van de Unie - recht worden gedaan.

2. *Vindt u dat de Europese Unie tijdig en in voldoende mate de organisaties binnen uw werkveld bij de voorbereiding en uitvoering van de relevante regelgeving betreft?*

Aangezien Europese wet- en regelgeving steeds verder op het terrein van de decentrale overheden doordringt, zouden ze ook meer betrokken dienen te worden bij het Europese besluitvormingsproces, met name door versterking van de institutionele legitimiteit van het Comité van de Regio's als vertegenwoordiger van lokale en regionale actoren. Zijn invloed moet worden uitgebreid door het toekennen van bevoegdheden die verder gaan dan de adviesfunctie. Het Comité moet derhalve de status van instelling krijgen en het recht om zich rechtstreeks tot het Hof van Justitie te wenden. Ook zou het de bevoegdheid moeten krijgen om schriftelijke en mondelinge vragen aan de Commissie te stellen

3. *Welk belang hecht uw organisatie aan het Europees Handvest van de Grondrechten en een eventueel Constitutionaliseringsproces binnen de EU?*

Het *Handvest van de Grondrechten* vormt een belangrijke bijdrage tot de Europese integratie. Het maakt duidelijk dat de EU ook een gemeenschap van waarden is. Het dient derhalve te worden geïntegreerd in de nieuwe verdragen.

Dit geldt ook voor het *Europees Handvest voor Lokale Autonomie*. Dit handvest van de Raad van Europa bevat bepalingen over de rechten van lokale overheden en strekt ertoe hun autonomie ten opzichte van de Europese en centrale overheid te beschermen en te versterken.

Stichting Europa Centrum (SEC)

1. *Welke concrete verwachtingen en wensen leven binnen uw organisatie ten aanzien van de (toekomstige) rol van de Europese Unie in het algemeen en in het bijzonder op uw werkerrein? Groter en actiever? Geringer en op afstand? Dezelfde rol als op dit moment?*

In het algemeen: actiever, want de Nederlandse burger weet niets van wat er gaande is in de EU. Op het werkerrein van de SEC: graag minder bureaucratisch en transparanter, want het uitvoeren van een belangrijke voorlichtingstaak zonder duidelijke financieringsregels is onmogelijk.

2. *Vindt u dat de Europese Unie tijdig en in voldoende mate de organisaties binnen uw werkveld bij de voorbereiding en uitvoering van de relevante regelgeving betreft?*

Nee, tijdig zeker niet.

3. *Welk belang hecht uw organisatie aan het Europees Handvest van de Grondrechten en een eventueel Constitutionaliseringproces binnen de EU?*

Geen mening.

4. *Welke kernboodschap of hartenkreet wil uw organisatie de Nederlandse Conventieleden meegeven?*

Zorg ervoor, dat de Nederlandse burger objectieve informatie krijgt over de essentiële rol die de EU speelt in het dagelijks leven. Geef relevante voorlichtingsclubs de middelen om die doelstelling te verwezenlijken!

Stichting Europees Platform voor het Nederlandse Onderwijs (EPNO)

1. *Welke concrete verwachtingen en wensen leven binnen uw organisatie ten aanzien van de (toekomstige) rol van de Europese Unie in het algemeen en in het bijzonder op uw werkteerrein? Groter en actiever? Geringer en op afstand? Dezelfde rol als op dit moment?*

De bevoegdhedenverdeling op het terrein van het onderwijs zal blijven zoals deze thans is, dat wil zeggen het is een bevoegdheid van de lidstaten en daar waar het de 'Europese dimensie van het onderwijs' betreft zal de Unie stimulerend en faciliterend opereren.

Uitgangspunt voor Europees beleid dient gelegen te zijn in de ontmoeting en kennismaking met de Europese culturele verscheidenheid. De inspanningen vanuit 'Europa' blijven gericht op samenwerking.

2. *Vindt u dat de Europese Unie tijdig en in voldoende mate de organisaties binnen uw werkveld bij de voorbereiding en uitvoering van de relevante regelgeving betreft?*

De decentrale verankering van beleid en uitvoering kan worden versterkt.

3. *Welk belang hecht uw organisatie aan het Europees Handvest van de Grondrechten en een eventueel Constitutionaliseringproces binnen de EU?*

Een constitutionaliseringsproces binnen de EU hangt nauw samen met de toekomstige bestuurlijke inrichting. Wordt Europa een superstaat? Wordt op die weg voortgegaan dan is een constitutie te overwegen. Echter, de vorming van een superstaat of verdere federalisering van 'Europa' moet gelijke tred houden met een draagvlak onder de burgers van 'Europa'. Dat draagvlak is er thans niet en daarom is terughoudendheid gewenst.

4. *Welke kernboodschap of hartenkreet wil uw organisatie de Nederlandse Conventieleden meegeven?*

De vorming van 'Europa' is te veel een zaak van een politieke elite. De burger komt er te weinig aan te pas. Dit wreekt zich in verrechtsing, xenofobie en antiEuropese sentimenten.

Stichting Natuur en Milieu (SNM)

1. *Welke concrete verwachtingen en wensen leven binnen uw organisatie ten aanzien van de (toekomstige) rol van de Europese Unie in het algemeen en in het bijzonder op uw werkterrein? Groter en actiever? Geringer en op afstand? Dezelfde rol als op dit moment?*

Stichting Natuur en Milieu onderschrijft het gezamenlijke standpunt van de Europese milieuoorganisaties over de Conventie. Dit standpunt is op de website van de Conventie geplaatst. De twaalf punten zijn hier kort samengevat.⁴ Onder de Nederlandse leden van deze Europese netwerken en organisaties zijn - naast Stichting Natuur en Milieu - onder andere de Vogelbescherming, Milieudefensie, Greenpeace, Wereld Natuur Fonds, Waddenvereniging, Natuurmonumenten.

- *De doelstellingen en beginselen inzake milieubescherming en duurzame ontwikkeling in Artikelen 2, 6, 174, en 228, EG-Verdrag dienen ongewijzigd te blijven*

Deze artikelen leggen op heldere en sterke wijze de doelstellingen en beginselen van de EU vast inzake duurzame ontwikkeling (Art. 2), de externe integratie van milieueisen in andere beleidsterreinen (Art. 6) en milieubescherming (Art. 174). In Artikel 228 wordt de Europese Commissie een instrument gegeven waarmee daadwerkelijke implementatie van EU-regels kan worden bevorderd.

Deze artikelen dienen zonder meer gehandhaafd te worden. De afzwakking van één van deze artikelen zou aanleiding zijn voor de milieuoorganisaties, zowel in de huidige als in de kandidaat-lidstaten, om campagne te voeren tegen de resultaten van de Conventie en de Intergouvernementele Conferentie.

- *Tijd voor de herziening van de verouderde doelstellingen van het EU-landbouwbeleid*

Het is tijd voor een grondige herziening van het EU-landbouwbeleid, met doelstellingen gericht op duurzaamheid, voedselvoorziening van hoge kwaliteit, gezondheid, bescherming van het milieu en de natuur en plattelandsontwikkeling.

- *Maak meerderheidsbesluitvorming de regel - ook voor milieubesluiten*

Nog altijd is unanimititeit vereist voor sommige delen van het EU-milieubeleid (zie Art. 175, Lid 2, EG-Verdrag). In het bijzonder staat de unanimititeitsvereiste het gebruik van fiscale instrumenten in het milieubeleid in de weg. Alle milieubesluiten dienen met gekwalificeerde meerderheid en in co-decisie met het Europees Parlement te worden genomen.

- *Toegang tot het Europese Hof in milieuzaken*

Burgers en belangenorganisaties hebben geen toegang tot het Europese Hof van Justitie in milieuzaken. Hierdoor is het onmogelijk om besluiten van de EU-instellingen, in het bijzonder de Europese Commissie, aan te vechten. Dit is een voorbeeld van het democratisch tekort van de EU. De rechtsbescherming van een burger op EU-niveau dient niet minder te zijn dan in zijn eigen lidstaat.

- *Neem het recht op een schoon milieu op in het Handvest van Fundamentele Rechten*

Het *Handvest van Fundamentele Rechten* heeft een milieuartikel dat niet in termen van een recht is geformuleerd. In plaats daarvan is het een samenvoeging van een aantal zinsneden uit het *Verdrag* die

⁴ De volledige Engelse tekst is te vinden op de website van het Forum en het Europees Milieubureau <http://www.eeb.org/Een> Nederlandse vertaling verschijnt binnenkort op de website van Stichting Natuur en Milieu: <http://www.snm.nl/>

eerder verwarring scheppen dan rechten neerleggen. Het milieuartikel dient aangepast te worden en het recht op een schoon milieu uit te drukken.

- *Betrek de burger bij de besluitvorming*

Om de burger eerder en beter te informeren en bij de EU-besluitvorming te betrekken, zou de Europese Commissie het moeten aankondigen wanneer zij werk aan nieuw beleid of wetgeving begint, en iedere belangstellende de kans moeten geven om commentaar te leveren, zowel aan het begin als later in de besluitvorming.

- *Stel geen lijst van bevoegdheden vast*

Het vastleggen van de bevoegdheden van de EU in een *bevoegdhedencatalogus* zou te inflexibel zijn en het de Unie moeilijker maken adequaat te reageren op veranderde omstandigheden.

- *Maak openbaarheidsregels van toepassing op alle instellingen en organen van de EU*

De EU heeft uitsluitend het recht op toegang tot de documenten van de drie belangrijkste wetgevende instellingen van de EU (Raad, Parlement en Commissie) opgenomen in het *Verdrag*. Dit recht dient van toepassing te zijn op *alle* EU-instellingen en -organen.

- *Maak een einde aan de geheime besluitvorming in de Raad*

De Raad van Ministers van de EU dient simpelweg niet langer uit het zicht van de burger te vergaderen en te besluiten over de wetgeving van de EU.

- *ESC is noch vertegenwoordiger noch weerspiegeling van de civil society en dient geen additionele rol te krijgen*

Het Economisch en Sociaal Comité (ESC) is een adviesorgaan voornamelijk samengesteld uit vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers. De benoemingen worden door de lidstaten gedaan. ESC dient *niet* een nieuwe rol als een vertegenwoordiger van de *civil society* te worden gegeven.

- *Versterk de bestaande instellingen*

Versterk het democratisch gehalte en de werkwijze van de bestaande instellingen, in plaats van het geven van nieuwe rollen aan adviserende organen als ESC of het Comité van de Regio's. Versterk de medebeslissende bevoegdheden van het Europees Parlement, in plaats van het creëren van nieuwe instellingen zoals een Senaat.

- *Het EURATOM-Verdrag dient opgeheven te worden*

Euratom heeft als doelstelling het bevorderen van kernenergie boven andere vormen van energieopwekking. De EU dient deze verouderde doelstelling te vervangen door de doelstelling van het bevorderen van de bescherming van gezondheid en milieu tegen de gevaren van kernenergie.

2. *Vindt u dat de Europese Unie tijdig en in voldoende mate de organisaties binnen uw werkveld bij de voorbereiding en uitvoering van de relevante regelgeving betreft?*

Nee. Daarom stellen wij voor de burger beter en eerder bij de besluitvorming te betrekken (zie hierboven onder punt 6). Hoewel op een informele manier op *ad-hoc*-basis de milieuorganisaties door DG Milieu worden geraadpleegd, zijn de milieuorganisaties niet of nauwelijks betrokken bij de voorbereiding van wetgeving en beleid door de overige diensten van de Commissie.

3. *Welk belang hecht uw organisatie aan het Europees Handvest van de Grondrechten en een eventueel Constitutionaliseringproces binnen de EU?*

Het milieuartikel is teleurstellend, dreigt verwarring te wekken en kan eventueel de sterke bepalingen over milieu en duurzame ontwikkeling uit het *EG-Verdrag* (zie hierboven onder punt 1) ondermijnen. Het *Handvest* dient op dit punt te worden herzien (zie hierboven onder punt 5).

4. *Welke kernboodschap of hartenkreet wil uw organisatie de Nederlandse Conventieleden meegeven?*

Houd vast aan dat wat is bereikt; niet alleen in termen van milieubepalingen, maar ook aan de institutionele driehoek en de balans van de communautaire methode.

Voeg geen nieuwe instellingen toe en breid de rol van de adviserende instellingen niet uit; dat zal 'Brussel' alleen ingewikkelder maken en de afstand met de burger eerder vergroten dan verkleinen.

Kies voor de nodige versterking van het democratisch gehalte van de EU: transparantie, toegang tot documenten, inspraak, toegang tot het Europese Hof van Justitie, meer medebeslissende bevoegdheden voor het Europees Parlement.

Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)

1. *Welke concrete verwachtingen en wensen leven binnen uw organisatie ten aanzien van de (toekomstige) rol van de Europese Unie in het algemeen en in het bijzonder op uw werkkerrein? Groter en actiever? Geringer en op afstand? Dezelfde rol als op dit moment?*

De VNG ziet het subsidiariteitsbeginsel als een belangrijk beginsel voor de Europese Unie. Het is vanuit dit beginsel dat de VNG het niet juist vindt uitspraken te doen over de positie van de Europese Unie. Wat de VNG echter wél van belang vindt, is dat 'Europa' gegroeid is naar een vorm van meervoudig bestuur (*multi level governance*). De complexe problemen kunnen niet alleen meer op het niveau van de Unie en de lidstaten worden opgelost, maar vragen ook een actieve inbreng op lokaal en regionaal niveau.

Vandaar dat de VNG graag ziet dat het subsidiariteitsbeginsel zoals dat is geformuleerd in Artikel 5 van het *Verdrag* wordt uitgebreid met verwijzing naar de rol en positie van decentrale overheden. Ook het *Handvest voor Lokale Autonomie*, zoals vastgesteld door de Raad van Europa, zou een verankering moeten krijgen in een nieuw op te stellen verdrag. Ten slotte is de VNG van mening dat de voorstellen die zijn gedaan in het *Witboek over Governance* geïnstitutionaliseerd moeten worden.

2. *Vindt u dat de Europese Unie tijdig en in voldoende mate de organisaties binnen uw werkveld bij de voorbereiding en uitvoering van de relevante regelgeving betreft?*

Op dit moment worden decentrale overheden onvoldoende betrokken bij de voorbereiding en uitvoering van regelgeving en beleid. Zoals bij de vorige vraag al is aangegeven, zijn in het *Witboek over Governance* voorstellen gedaan om decentrale overheden beter in het beleidsvormings- en –uitvoeringsproces te betrekken. Deze voorstellen worden door de VNG onderschreven. Grotere betrokkenheid van decentrale overheden vergroot niet alleen de kwaliteit, maar ook de legitimiteit van dat beleid.

3. *Welk belang hecht uw organisatie aan het Europees Handvest van de Grondrechten en een eventueel Constitutionaliseringsproces binnen de EU?*

Ook voor deze vraag geldt dat de VNG niet de organisatie is die deze vraag moet beantwoorden. Het is echter wel van belang dat in een *Handvest van de Grondrechten* geen rechten worden vastgelegd die ingrijpen op de taken en verantwoordelijkheden van decentrale overheden. Als dit wel zou gebeuren dan zal een uitgebreide consultatieronde met deze overheden moeten plaatsvinden over de aard van de grondrechten die in een handvest zouden worden vastgelegd.

4. *Welke kernboodschap of hartenkreet wil uw organisatie de Nederlandse Conventieleden meegeven?*

In toenemende mate is Europese wet- en regelgeving van invloed op decentrale overheden. Het ligt derhalve voor de hand om deze overheden ook meer te betrekken in het beleidsvormingsproces. Daarnaast kunnen decentrale overheden, als de overheidslagen die het dichtst bij de burger staan, ook een belangrijke rol spelen bij het overbrengen naar het Europese niveau van de problemen en verwachtingen die bij burgers leven. Daarmee leveren zij belangrijke bijdragen aan de legitimiteit van de Europese integratie en aan het vertrouwen van de burgers in de Europese Unie.

Vereniging VNO-NCW

1. *Welke concrete verwachtingen en wensen leven binnen uw organisatie ten aanzien van de (toekomstige) rol van de Europese Unie in het algemeen en in het bijzonder op uw werkerrein? Groter en actiever? Geringer en op afstand? Dezelfde rol als op dit moment?*

Prioriteit voor VNO-NCW is dat de Europese Conventie en de daaropvolgende IGC oplossingen aandragen die een efficiënt en effectief functioneren van de uitgebreide Unie waarborgen, van 15 lidstaten nu naar 25 of meer in de toekomst. Zo kunnen ook belangrijke zaken zoals het Lissabon-proces beter worden voltooid. Dit komt tot uitdrukking in een viertal beleidspunten:

- Een efficiënt en effectief functioneren van de uitgebreide Unie kan het best gerealiseerd worden door een goed gereorganiseerde communautaire methode⁵, met een sterke Europese Commissie. De Commissie dient zich wel meer te beperken tot haar taken en geen competentieoverschrijdende initiatieven te nemen.
In het algemeen vindt VNO-NCW dat meerderheidsbesluitvorming in de Raad bij meer onderwerpen zou moeten worden toegepast, en dat vervolgens het Europees Parlement de mogelijkheid moet krijgen met de medebeslissingsprocedure te beslissen over deze onderwerpen. Voorkomen moet worden dat beperkte nationale belangen een te grote invloed kunnen krijgen en een verdere ontwikkeling van de Unie en de Interne Markt in de weg zitten. Zo komen ook de belangen van de kleine lidstaten het minst in het gedrang.
- Bij de beleidsvorming binnen de EU dient het subsidiariteitsbeginsel⁶ leidraad te zijn. Er dient een duidelijke bevoegdheidsverdeling per onderwerp tussen de Europese instellingen en de lidstaten te zijn, die regelmatig aangepast kan worden aan de actualiteit.
Voor te behandelen onderwerpen, zou in principe de stelregel gehanteerd moeten worden: Europese beleidsharmonisatie waar noodzakelijk en beleidsconcurrentie waar mogelijk. In dit licht moet het optreden van de Unie niet verder gaan dan datgene wat noodzakelijk is om de hoofddoelstellingen van het *EU-Verdrag* te bereiken.
Niettemin breidt de EU-regelgevingmachine zich sluipenderwijs uit. Om de keuze in het kader van subsidiariteit transparanter te maken en de overmatige regulering op EU-niveau tegen te gaan zou een methode kunnen worden uitgewerkt om vooraf onafhankelijk te toetsen of EU-regelgeving effectief is en daadwerkelijk toegevoegde waarde heeft ten opzichte van regelgeving op nationaal niveau.
- Het beleid van de twee grootste posten op de EU-begroting, het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) en de structuurfondsen, moet worden hervormd. De kosten voor de komende periode van de *Financiële Perspectieven (2007-2013)* zullen immers bij ongewijzigd beleid duidelijk oplopen. Het al dan niet toekennen van middelen uit de structuurfondsen moet afhankelijk zijn van het BBP per hoofd van de bevolking van de gehele lidstaat. Het criterium inzake het absorptievermogen dient niet te worden opgerekt. Bij de hervorming van het GLB moet gelden: minder prijssteun, die deels gecompenseerd wordt door inkomenssteun. De inkomenssteun dient degressief te zijn en bovendien beperkt in tijd.
- VNO-NCW staat positief ten opzichte van de versterking van de sociale dialoog, als het maar geen bron van overmatige regelgeving wordt. Het tripartiete overleg op het niveau van de Europese Ministerraad moet worden geherstructureerd, indien ondernemingen en ondernemingsorganisaties de kans krijgen betrokken te zijn bij het structureel hervormingsbeleid van de EU (*broad economic guidelines*) en dit positief te beïnvloeden.

⁵ Deze methode is de institutionele werkwijze van de Europese Gemeenschappen. Ze berust op het subsidiariteitsbeginsel en wordt gekenmerkt door: monopolie van het initiatiefrecht bij de Europese Commissie, algemeen gebruik van stemming met gekwalificeerde meerderheid in de Raad, actieve rol van het Europees Parlement, en een uniforme uitlegging van het Gemeenschapsrecht door het Hof van Justitie.

⁶ Het subsidiariteitsbeginsel betekent dat de Unie slechts optreedt op gebieden die onder haar exclusieve bevoegdheid vallen, en daar waar haar optreden doeltreffender is dan een optreden op nationaal, regionaal, of lokaal vlak.

2. *Vindt u dat de Europese Unie tijdig en in voldoende mate de organisaties binnen uw werkveld bij de voorbereiding en uitvoering van de relevante regelgeving betreft?*

Werkgeversorganisaties worden in behoorlijke mate geconsulteerd. Maar de consultatie kan op een aantal terreinen worden verbeterd (bijvoorbeeld met betrekking tot de handelspolitiek). Bij consultatie is het van belang dat aan de hand van een lijst met criteria de representativiteit van de geconsulteerde organisaties kan worden geëvalueerd. Via de Europese koepelorganisatie, UNICE, en rechtstreeks behartigt VNO-NCW de belangen van haar leden bij de Europese instellingen. UNICE tracht de voorbereiding en de uitvoering van relevante regelgeving te beïnvloeden. De ervaring leert dat de argumenten van het bedrijfsleven worden gehoord. Het is echter geen wetmatigheid dat werkgeversorganisaties formeel worden geraadpleegd; eigen initiatief is noodzakelijk en de effectiviteit is afhankelijk van de lobby.

3. *Welk belang hecht uw organisatie aan het Europees Handvest van de Grondrechten en een eventueel Constitutionaliseringsproces binnen de EU?*

Tijdens de Europese Raad in Nice (december 2000) is een EU-Grondrechtenhandvest aanvaard als politieke verklaring met de gedachte dat op een later tijdstip de juridische status nader zou worden bepaald. VNO-NCW onderschrijft het EU-Grondrechtenhandvest, maar stelt vraagtekens met betrekking tot de opname in het Verdrag. De teksten zoals opgenomen in het Handvest lenen zich er niet zonder meer voor om in het Verdrag te worden opgenomen. Momenteel zijn bijna alle EU-lidstaten reeds aangesloten bij de Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens (EVRM) en het Sociaal Handvest van de Raad van Europa (ESH). Tegen deze achtergrond zou het volgens VNO-NCW een betere oplossing zijn als de EU zich zou aansluiten bij de EVRM. Daarvoor zou de EU rechtspersoonlijkheid moeten krijgen om hiertoe toe te treden. Hierdoor zouden tegenstrijdigheden worden voorkomen tussen het EVRM / ESH en het EU-Grondrechtenhandvest.

4. *Welke kernboodschap of hartenkreet wil uw organisatie de Nederlandse Conventieleden meegeven?*

VNO-NCW is een groot voorstander van het vinden van een oplossing voor een efficiëntere werking van de Europese Unie, zeker in het licht van de komende uitbreiding. Dit is essentieel om de prioriteiten van het bedrijfsleven op Europees gebied te verwezenlijken, namelijk: een goed functionerende Interne Markt (en Lissabon-proces) en een sterker extern beleid.

Het is daarom van groot belang dat de Conventie concrete en werkbare resultaten boekt.

Het is belangrijk dat het maatschappelijk middenveld bij het proces van de Conventie wordt betrokken.

VNO-NCW hoopt dat de Conventieleden haar standpunt (zie onder vraag 1) met betrekking tot de Europese Conventie en de toekomst van de Europese Unie in hun oordeelsvorming zal betrekken.

CDA

Geloofwaardigheid 'Europa' ter discussie

Er is in 'Europa' iets opvallends aan de hand. Aan de ene kant weet iedereen dat de toekomst in 'Europa' ligt. We hebben de euro. We hebben een gemeenschappelijke markt. We weten dat diverse maatschappelijke knelpunten zoals drugs en veiligheid Europese oplossingen vergen. Toch staat aan de andere kant op meerdere fronten de geloofwaardigheid van 'Europa' ter discussie.

Ambities worden niet gerealiseerd, regels worden niet nagekomen en het ontbreekt aan visie en daadkracht. Juist nu 'Europa' in de 21-ste eeuw betekenisvol moet worden, moet helaas worden vastgesteld dat - alles overziend - 'Europa' aan het vervagen is. 'Europa' lijkt passief en moe. In het huidige Europa dat wordt overheerst door sociaal-democraten heeft de gematigdheid en zakelijkheid het gewonnen van idealisme, visie en daadkracht. Zolang het economisch maar draait, lijkt niemand zich verder druk te maken. Gevolg is een houding van misplaatste tevredenheid, van verzadiging misschien wel. Zo van: de doelen van het naoorlogse Europabeleid zijn zo langzamerhand bereikt, er is vrede en er is economische welvaart. Wat rest is nog de verfijning hiervan, op de automatische piloot. Gevoel voor richting, idealen, van urgentie ook, lijkt bij de sociaal-democraten aan het hoofd van het huidige 'Europa' te ontbreken. Als het gaat om politieke integratie en federalistische idealen geeft men niet thuis. Nieuwe ambities bestaan alleen op papier, het niet-waarmaken hiervan heeft veel meer te maken met een niet-willen dan met een niet-kunnen.

Naar een andere aanpak in 'Europa'

'Europa' vergt nadrukkelijk meer dan een houding van pappen en nathouden. 'Europa' heeft een historische opdracht, maar niet alleen dat. 'Europa' moet ook de antwoorden bieden op de uitdagingen van de toekomst. Als christen-democraten geloven wij in 'Europa'. De integratie van lidstaten heeft geleid tot gemeenschappelijke veiligheid en vreedzame oplossingen voor conflicten. De structuur van de Unie heeft voorkomen dat de ene staat de andere domineert. De gemeenschappelijke markt en de Monetaire Unie hebben gezorgd voor welvaart voor de burgers. De Europese Unie, het meest betekenisvolle politieke project dat ooit is ondernomen in Europa. Een vrije markt met één munt, maar ook een gemeenschap van waarden. Vrijheid, democratie, mensenrechten, solidariteit, duurzaamheid; het zijn waarden die Europa samenbindt en die bijdragen aan de vrede en welvaart in de wereld.

Maar het Europese project is niet af. Er is geen reden om achterover te gaan leunen. Er is geen reden voor tevredenheid, voor verzadiging, voor passiviteit. Integendeel, de uitbreiding van de Europese Unie met landen in Midden- en Oost-Europa staat voor de deur. Sinds 11 september vorig jaar is de dreiging van terrorisme groter dan ooit. Er is sprake van een economische terugslag in Europa. Er zijn steeds meer grensoverschrijdende vraagstukken: drugs, het asielvraagstuk, voedselveiligheid, het milieu. Ze vragen om gezamenlijke, Europese oplossingen. Daarom is het laatste dat 'Europa' zich kan permitteren lauwheid en ongeloofwaardigheid! In een 'Europa' dat steeds meer gekenmerkt wordt door behoud van eigen soevereiniteit en gebrek aan visie, erodeert de basis om deze uitdagingen aan te gaan. In een passief 'Europa' verliezen mooie woorden en doorspekte verklaringen aan zeggingskracht, wanneer in het dagelijkse leven van de burger de garanties voor een vreedzaam en veilig bestaan niet kunnen worden gegarandeerd. Dat is het einde aan de geloofwaardigheid van 'Europa' en dat is het einde ook van betrokkenheid van burgers bij het Europese proces.

Het is dus nodig de geloofwaardigheid van het Europese perspectief te versterken. 'Europa' moet slagvaardiger worden. Het CDA wil een verandering van houding. Einde aan de vrijblijvendheid, einde aan de onvervulde beloften en een einde aan het ongestraft niet naleven van regels. Nodig is een geloofwaardiger en meer verplichtende aanpak: afspraak is afspraak, een deadline is een deadline, een gele kaart is een gele kaart en criteria zijn criteria. Het betekent ook: politieke wil tonen om te bouwen aan het Europese huis dat nog lang niet af is. Alleen een eensgezinde lijn kan ervoor zorgen dat het mogelijk blijft om daadkrachtige besluiten te kunnen nemen op die terreinen die de burgers direct raken.

'Europa' moet ook meer de verantwoordelijkheid nemen die ze heeft ten opzichte van anderen in de wereld. Altijd al, maar zeker sinds het aantreden van de regering-Bush en vooral ná 11 september is het noodzakelijker dan ooit een duidelijke eigen Europese politieke agenda te formuleren ten aanzien van het mondialiseringsproces. Een mono-polaire wereld is niet ons ideaal, schaadt 'Europa' en benadeelt een eigen pluriforme benadering van dat mondialiseringsproces. Juist de lidstaten zouden zelf met initiatieven moeten komen en het gewicht dat de Unie heeft, moeten omzetten in invloed in de wereld in plaats van de verantwoordelijkheid aan de Hoge

Vertegenwoordiger te laten. Deze Hoge Vertegenwoordiger zou daarom in de Europese Commissie zitting moeten nemen, zodat hij niet langer *'de eenzame man op het slappe koord is'*, zoals wel van hem wordt gezegd.

Kiezen voor een andere aanpak in 'Europa' heeft behalve een inhoudelijke ook een institutionele kant. Een nieuwe institutionele structuur is nodig om de inhoudelijke uitdagingen aan te kunnen. Voor de andere aanpak van urgente vraagstukken is het nodig dat de Unie slagvaardiger wordt. Alleen een ondubbelzinnige keuze voor een sterk en federaal Europa met hervormde instituties kan een antwoord zijn op de vraagstukken die zich in het Europa van vandaag en morgen voordoen. Het beginsel van subsidiariteit zal daarbij altijd leidend blijven, horizontaal en verticaal: 'Europa' moet niet gaan regelen daar waar de lidstaten of de regio's dit zelf kunnen en ook niet daar waar mensen en hun organisaties het zelf kunnen. Het betekent concreet dat zaken als veiligheid, drugs, immigratie en milieu - die per definitie grensoverschrijdend zijn - vragen om een Europese aanpak. Andere zaken zouden naar ons idee beter geheel of gedeeltelijk door de lidstaten zelf bepaald kunnen worden, bijvoorbeeld zorg en onderwijs, maar ook de landbouwsubsidies en het structuurbeleid. Nog weer andere zaken moeten bij de organisaties liggen of bij maatschappelijke verbanden, bijvoorbeeld bij de sociale partners.

Conventie

Deze vraagstukken van wat 'Europa' wel en niet moet regelen en welke rol de instituties krijgen, zijn onderwerp van gesprek in de Conventie. Hoewel het CDA altijd de onderscheiden verantwoordelijkheden voorop heeft gesteld en van mening is dat de regeringsleiders tijdens de IGC zelf de beslissingen moeten nemen, zou het goed zijn wanneer uit de Conventie een aantal adviezen zouden rollen die ons idee over waar het met 'Europa' naar toe moet, kunnen weerspiegelen. De Conventie zal adequate antwoorden moeten geven op de vragen waar 'Europa' voor staat.

De Europese burger moet erop kunnen vertrouwen dat Europese besluiten democratisch tot stand komen en gecontroleerd worden. Dan pas krijgen we een 'Europa' dat dicht bij mensen staat en ontstaat draagvlak voor de besluiten die in 'Europa' genomen worden. Hier ligt een verantwoordelijkheid voor de regering in het tijdig en transparant informeren van de parlementen. De nationale parlementen dienen beter betrokken te worden bij de opstelling van de regeringsvertegenwoordigers in de Raden opdat zij niet overvallen worden door Europese regelgeving die diep kan ingrijpen in nationale wetgeving. Essentieel is de aansturing van en controle op de eigen ministers in de Europese Ministerraden. Op al deze gebieden behoren nationale parlementen hun verantwoordelijkheid te kunnen nemen. Er horen geen gaten te vallen in de democratische besluitvorming. In de tweede plaats is versterking van de positie en medebeslissingsrecht van het Europees Parlement essentieel. Ten derde dienen de nationale parlementen bij het subsidiariteitsvraagstuk betrokken te worden. In algemene zin hebben zowel de nationale parlementen als het Europees Parlement belang bij een betere controle op de Raad.

Als het gaat om bevoegdheidsverdeling tussen de EU en de lidstaten, verdient een duidelijke bevoegdheidsverdeling onze voorkeur. Maar aan een strikte *Kompetenzkatalog*, zoals voorgesteld door de Duitse regering, kleven nadelen. Er kan dan niet flexibel ingespeeld worden op veranderende omstandigheden. Wij vinden dat nagedacht moet worden over de mogelijkheid dat de burgers zelf via hun nationale volksvertegenwoordigers bepalen wat tot de bevoegdheid van Europa, de lidstaten, regio's dan wel middenveld behoort. Aan de nationale parlementen zou dan bijvoorbeeld het recht van instemming gegeven kunnen worden als deze subsidiariteitstoets aan de Algemene Raad is voorbehouden. Zeer spijtig is het te constateren dat dit belangrijke onderwerp van de bevoegdheidsverdeling niet langer op de agenda van de Conventie staat. Blijkbaar wordt door de leden de voorkeur gegeven aan een flexibel systeem waarbij bevoegdheden afhankelijk worden van omstandigheden.

Vereenvoudiging van de *Verdragen* en een Europese grondwet kunnen ervoor zorgen dat de Europese regels voor de burger toegankelijker worden. In een expliciete erkenning van het bindend karakter van het *Handvest van de Grondrechten* waarbij deze zou worden geïncorporeerd in het *Unieverdrag* kan het CDA zich echter niet vinden. Afgezien van het feit dat we het *Handvest* op bepaalde onderdelen onduidelijk en te algemeen geformuleerd vinden en er naar onze mening onduidelijkheid is over de werkingssfeer van het *Handvest*, is het zwaarst wegende bezwaar tegen het *Handvest* voor ons toch een mogelijk grondrechtenschisma in Europa, doelend op de verhouding van het *Handvest* en het *Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens*. Wij zijn daarom geen voorstander van een juridisch bindend *Handvest*; naar de mening van het CDA moet de status van het *Handvest* die van een politiek document zijn en blijven.

Tot slot 'de hartenkreet' aan de Nederlandse Conventieleden: betrek bij de beraadslagingen zoveel mogelijk de maatschappelijke organisaties die in een Forum de stem van de burgers laten horen. Want de Conventie mag niet de zoveelste Brusselse praatclub over abstracte zaken worden. Dat staat zover van de burger af. Die burger wil immers concrete Europese resultaten zoals een veilig gevoel, gezond voedsel, ongevaarlijke tunnels. De Conventie moet zorgen dat zal kunnen worden voldaan aan de verwachtingen die de burgers van Europa hebben. En dat heeft alleen kans van slagen wanneer er ook daadwerkelijk naar de burger geluisterd wordt.

CDJA

Democratie en transparantie

De Europese Commissie moet bevoegdheden krijgen die vergelijkbaar zijn met die van het kabinet in Nederland. De samenstelling van de Commissie moet geschieden op basis van kwaliteit, niet op nationaliteit. De Commissarissen zijn minister of uniesecretaris (de laatste vergelijkbaar met een staatssecretaris op nationaal niveau), afhankelijk van de kwaliteiten van de desbetreffende persoon. De Raad van Ministers (in verschillende samenstelling) krijgt hierbij een controlerende functie, vergelijkbaar met die van de Eerste Kamer in Nederland.

Het Europees Parlement moet in het wetgevingsproces als volledig medewetgever gaan fungeren en dient in zijn besluitvorming het Europees belang boven het nationaal belang te stellen. In de praktijk betekent dit de uitbreiding in de toepassing van de zogeheten co-decisie-procedure naar alle Europese beleidsterreinen. Ook dient het Europees Parlement het recht te krijgen om individuele Eurocommissarissen naar huis te sturen.

Subsidiariteit en bevoegdheid

Het CDJA is voor een sterke toepassing van subsidiariteit in alle lagen van het bestuur van de Europese Unie. De verantwoordelijkheden moeten daar worden neergelegd waar ze het beste passen: wat lokaal kan, moet lokaal; wat Europees moet, moet Europees. De bevoegdheden komen hierbij te liggen op de niveaus waar ze horen.

Buitenlands beleid van de EU

Het Europees buitenlands beleid dient in de eerste plaats te streven naar stabiliteit in de regio's aangrenzend aan Europa. Hieronder vallen het Midden-Oosten, de Kaukasus, Midden- en Oost-Europa en de Balkan. Stabiliteit dient hier te worden opgevat als een situatie waarin politieke, economische, religieuze en sociale omstandigheden geen reden zijn voor conflicten tussen en binnen staten.

Om de doelen te kunnen verwezenlijken, zullen de EU en haar lidstaten hun beleid op elkaar moeten afstemmen. Om dit te kunnen bereiken, zal eerst bepaald moeten worden wat de middelen zijn. Er zijn vier middelen om een doelstelling te behalen: diplomatieke, juridische, economische en militaire. Om het doel te bereiken, moeten de middelen in genoemde volgorde worden aangewend, eventueel in combinatie. Er zal dus ook een Europees leger gevormd moeten worden.

Binnenlands beleid van de EU

Onze opvattingen over subsidiariteit geven al aan dat er voor de nationale, regionale en lokale overheden veel zeggenschap en verantwoordelijkheid overblijft. Wel zal de EU er voor moeten zorgen dat alle diploma's voor voorbereidend en middelbaar onderwijs uit de verschillende landen in de EU ook in de hele EU geldig zijn. Ook moet de milieuwetgeving en dan met name de eco-tax over de hele EU geharmoniseerd worden. In de toekomst zullen ook de belastingstructuren van de EU-landen meer aan elkaar aangepast moeten worden.

Communicatie

Tijdens deze Conventie zal er hoog ingezet worden op de bestuurlijke structuur van de EU. Wat echter een zeer belangrijke rol speelt bij het legitimeringsproces van de EU, is het draagvlak onder de Europese burgers. Hierop moet zwaar ingezet worden. Door heel Europa wordt duidelijk dat de burgers zich meer en meer vervreemd voelen van hun eigen nationale identiteit. De ruk naar rechts maakt ons duidelijk dat er teruggerepen wordt op oude ideeën en gevoelens. Dit maakt onder andere duidelijk dat ondanks de hoge idealen van het creëren van een Europese Gemeenschap in de gedachte en beleving van veel burgers weinig is terug te vinden. Anti-Europese sentimenten vinden meer en meer doorgang.

Er zal zeer sterk moeten worden gewerkt aan het communiceren met de Europese burgers, aangezien hier al jaren over gesproken wordt en in de praktijk weinig van te zien is. Er wordt geen vervangend kader geboden voor de nationale staat.

De volgende concrete stappen moeten genomen worden:

- Europese politici moeten naar de Europese burger toekomen en duidelijk maken waar ze mee bezig zijn en waarom ze dit doen. Ook moeten ze bereikbaar zijn voor de burgers.
- De EU moet zich actief gaan inzetten en stappen zetten naar de Europese burger toe. Er moet zendtijd worden gekocht waarbij er spotjes/reclame wordt gemaakt voor en over de EU. Waarmee houdt de EU zich bezig en wat betekent dit voor de burgers? Om 'Europa' dichterbij te laten komen roept het CDJA radio- en televisiemakers op het programma 'Europa elke dag' een vast onderdeel van de programmering te maken.
- Er moet meer bekendheid worden gegeven aan de voorlichtingsbureaus van de EU, zowel van het Europees Parlement als van de Europese Commissie. Dit ook door middel van reclame en advertenties op onder andere *banners* van zoekpagina's op Internet.
- Ook moet er een burgerplatform worden georganiseerd waar burgers hun wensen en ideeën kunnen uitdragen tegenover de EU.
- Er moeten meer zaken worden georganiseerd waar jongeren zich makkelijk bij aansluiten. Te denken valt aan een EU-manifestatie., waarbij de verschillende jongeren samenkomen voor muziek, cultuur etc. uit andere EU-landen.
- Voor de hierboven genoemde zaken moet geld worden vrijgemaakt en een actieplan worden gemaakt dat op zeer korte termijn uitgevoerd kan worden.

Wij leven in een informatietijdperk waarvan de mogelijkheden niet ten volle worden benut door de EU. Het CDJA pleit voor een daadkrachtig, overtuigend promotie-beleid van de EU. Een doorlopende campagne met daadkracht en bezieling. De EU moet naar de burgers toegebracht worden.

Hartenkreet

Tukker, Nederlander en Europeaan, je bent het allemaal!

D66

D66 is verheugd over het initiatief van de Europese Beweging Nederland om maatschappelijke organisaties, waaronder politieke partijen, te betrekken bij de gedachtevorming over de Conventie en haar inhoud. D66 wil immers een zo ruim mogelijk debat over de toekomst van 'Europa', mede om te vermijden dat het toekomstdebat louter tussen techno- en eurocraten wordt gevoerd. Daarnaast is D66 van oudsher voorstander van een sterkere legitimering van Europese verdragen en structuren door middel van een Europese grondwet waarin de rechten en plichten van de Europese burger worden vastgelegd. Het *Handvest (Charter)* dat recent is overeengekomen biedt daarvoor aanknopingspunten, maar veel verder dan een inventarisatie van bestaande en mogelijke nieuwe rechten en plichten en de verhouding met bestaande instrumenten als het *Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens* gaat dit *Handvest* nog niet.

Conventie

De Conventie zal in essentie de volgende Intergouvernementele Conferentie (IGC) moeten voorbereiden. Deze IGC mag, zeker in het licht van de aanstaande uitbreiding, niet mislukken. De vorige IGC van Nice kan nauwelijks een succes worden genoemd, al was daar beperkte vooruitgang op een aantal kwesties die vooral samenhangen met machts(ver)deling. Belangrijke kwesties, bijvoorbeeld samenhangend met meerderheidsbesluitvorming en de pijlerstructuur van de Unie, zijn blijven liggen. Dat geldt *a fortiori* voor concepties als het 'Europa van meerdere snelheden', 'kopgroepen' en de *finalité politique* van 'Europa'.

Nog afgezien van de precieze inhoud van het met de nieuwe IGC te bereiken verdrag, is in de komende tijd vooral de samenhang tussen uitbreiding (verbreding) en versterking van de interne samenhang (verdieping) van de Unie aan de orde. Een 'Europa' waar - hoe ook gefaseerd - tien nieuwe lidstaten toetreden, loopt het risico van middelpuntvliedende krachten en desintegratie, als de interne samenhang maar ook het externe optreden van de Unie niet worden verstevigd. Immers, in zo'n situatie zal de integratie hoofdzakelijk draaien op de motor van de Economische Unie en de Interne Markt. Gevoegd bij spanningen die zonder twijfel zullen optreden rond de grote dossiers van financiering van de Unie, hervorming van het landbouwbeleid en het cohesie- en structuurbeleid, loopt de Unie het risico van een tekort aan interne en externe cohesie. Voor D66 gelden in het bijzonder als aandachtspunten:

- Het blijven beklemtonen van het communautaire karakter van de Unie, ook in het licht van de verschillen tussen grotere en kleinere lidstaten.
- Daarmee samenhangend een sterke rol van de Europese Commissie (zie ook de recente voorstellen van de Commissie zelf) waarvan de voorzitter direct gekozen zal moeten worden.
- Een Europese grondwet waarin de rechten en plichten van de Europese burger nauwkeurig zijn vastgelegd, een vereenvoudigd Europees verdrag met kernbepalingen van de Unie en een versterkt Hof van Justitie.
- Een krachtig, met meer bevoegdheden (co-decisie) bekleed Europees Parlement waaraan de Europese Commissie als Europese 'regering' verantwoording schuldig is. Dit in overeenstemming met het zeker in deze tijd zo belangrijke beginsel van een (politieke)vertrouwensrelatie tussen de Europese burger, de door hem/haar gekozen parlementariërs en de Europese 'regering' die aan het Europees Parlement verantwoording schuldig is. Een individuele verantwoordingsplicht van leden van de Commissie tegenover het Europees Parlement.

De positie van de Raad neemt daarmee als intergouvernementeel orgaan geleidelijk in belang af. In de tussentijd zal moeten worden geijverd voor meer transparantie en democratische legitimatie van het functioneren van de Raad. Onder meer door openbare vergaderingen - met name wanneer wetgeving aan de orde is - en door adequate controle vanuit nationale parlementen en waar toepasselijk het Europees Parlement (en soms zoals in Nederland het geval in mengvormen zoals het debat over de *Staat van de Unie*) op de activiteiten van de Raad en de positiebepalingen van nationale regeringsvertegenwoordigers in de diverse Raden en de Europese Raad. Daarnaast worden meer dan nu maatschappelijke organisaties en burgers bij thema's op de agenda van de Europese Raad en de Vakraden betrokken. De coördinatiefunctie van de Algemene Raad van ministers van Buitenlandse Zaken wordt versterkt. Nationaal - dus ook in Nederland - worden regeringsstructuren aangepast aan een grotere verantwoordelijkheid van de Algemene Raad voor afstemming van buitenlands en ander Europees beleid door een sterkere positie van de minister van Buitenlandse Zaken inzake Europese dossiers. Gelet op het toenemende belang van de interne coördinatie van de Europese dossiers als van de Nederlandse bijdrage aan het toekomstdebat, moet de minister van Buitenlandse Zaken weer de katalysator zijn, de spin in het web van de Europese politiek. 'Europa'

moet de *hardcore* van de buitenlandse *business* zijn en dat vraagt dus een ander type ministerschap en een andere organisatie op Buitenlandse Zaken.

Finalité politique

De verkiezingen van het Europees Parlement zullen meer dan nu een beleidskeuze voor een Europese politieke richting zijn, waarbij de uitslag medebepalend zal zijn voor de beslissingen die Commissie en Raad over de toekomst van 'Europa' nemen. De *finalité politique* van 'Europa' is voor D66 zonder aarzelen die van een krachtig, federaal 'Europa'. Daarbij zullen uiteindelijk nationale regeringsvertegenwoordigers plaatsnemen in een Senaat die in een tweekamerstelsel naast het Europees Parlement opereert. Een Senaat nu van nationale parlementariërs naast het Europees Parlement is voor D66 onaanvaardbaar. Veel liever dan tot in lengte van dagen over de *finalité politique* van 'Europa' te discussiëren, is het de diepste wens van D66 dat het Europadebat als zodanig op den duur niet meer zo vaak gevoerd hoeft te worden. Dat we in Europees en nationaal verband praten over dezelfde thema's - sociaal beleid, milieu, veiligheid - en niet steeds over de spelregels van de besluitvorming. Nu is 'Europa' nog zodanig georganiseerd dat de besluitvorming te traag is en de democratische controle daarop te gebrekkig. In een meer communautaire, federale opzet hoeven we niet steeds te praten over de inrichting van 'Europa' en hebben we tijd voor de dossiers zelf.

Het 'Europa' van morgen is een 'Europa' dat een sterke rol in de buitenlandse betrekkingen ambieert, zeker nu de Verenigde Staten een opstelling hebben gekozen waarin meer ruimte vrijkomt voor een gezamenlijk Europees Buitenlands en Veiligheidsbeleid. In grote kwesties als wereldhandel, globalisering, regionale veiligheid, ontwikkeling en staats- en natievorming/democratie is 'Europa' de centrale speler. Ook kent 'Europa' de komende tijd enkele nieuwe uitdagingen, bijvoorbeeld op het terrein van immigratie, politie, criminaliteit, gezondheidszorg over de grenzen heen, onderwijs voor allen. Ten slotte is voor D66 'Europa' het 'Europa van de burger'. De Europese burger kent zijn rechten en plichten uit een op te stellen Europese grondwet, en kan zijn recht halen bij een sterk en voldoende toegerust Hof van Justitie, voor de rechtsbescherming van de burger, maar ook voor bedrijven en instituties onmisbaar.

Ten slotte, bij wijze van hartenkreet van D66: na enkele jaren van *peer pressure*, *benchmarking* en stapsgewijze voortgang, is de tijd rijp voor vergezichten, voor ambities. Niet *per se* een blauwdruk, maar een tweede grote sprong voorwaarts na de eerste in de jaren vijftig van de vorige eeuw toen de samenwerking van kolen en staal werd aangevuld met de *Verdragen van Rome* van 1957 waarin de toenmalige Europese Gemeenschap ook als politieke entiteit vorm kreeg. Die politieke samenwerking is in de meer dan vier decennia daarna sterk verdiept. De structuren van 'Europa' zijn echter nog altijd onduidelijk, tweeslachtig en de belichaming van ingebakken compromissen tussen intergouvernementele en communautaire besluitvormingsmechanismen. Nu de Unie tot tegen de 30 landen gaat worden uitgebreid, is het tijd die structuren daaraan aan te passen op een duurzamer manier dan de huidige *à la carte* samenwerking in veel aspecten van de tweede en derde pijler. Een 'Europa' dat meer is dan munt en markt moet de sprong kunnen wagen naar een werkelijk eensgezinde federatie, waarin het Europees Parlement volwassen en zelfbewust tegenover de Europese regering, de Commissie nieuwe stijl, staat. Als de Conventie die weg helpt inslaan, is zij voor D66 geslaagd.

GroenLinks

Daadkracht vraagt verantwoording.

Wie vijftien jaar geleden had voorspeld dat er aan het begin van de 21-ste eeuw een Europese munt in omloop zou zijn en dat Oostblokstaten lid zouden worden van de Europese Unie, was waarschijnlijk niet geloofd. Het Europese integratieproces heeft de afgelopen jaren een stroomversnelling doorgemaakt. Het tastbare bewijs daarvan dragen meer dan 300 miljoen Europeanen inmiddels op zak. Sinds januari is immers de euro in omloop. Is 'Europa' voldoende één om van die ene munt een blijvend succes te maken? GroenLinks vindt van niet. Het 'Europa van markt en munt' dient te worden aangevuld met een 'Europa van mens en milieu'. Dat vergt een trendbreuk naar een meer sociaal en ecologisch verantwoorde financieel-economische politiek. Een van de sleutels tot die verandering ligt in een Europees fiscaal beleid. Belastingmaatregelen stuiten nu nog op blokkades in de EU. Maar om succesvol de opwarming van de aarde te bestrijden, is een Europese energieheffing dringend nodig. En om te voorkomen dat lidstaten elkaar steeds sterker gaan beconcurreren met lagere belastingen voor bedrijven, dient de EU een bodem te leggen in de vennootschapsbelasting.

Mondiale speler

Voor de poort van de huidige EU staan Midden- en Oost-Europese landen te dringen om te worden toegelaten. De toetreding van deze landen tot de EU vormt een historische kans om de naoorlogse deling van Europa definitief te overwinnen en de stabiliteit op het continent te vergroten. De angst voor het vreemde, die Nederland ná 11 september in zijn greep heeft genomen, mag ons niet blind maken voor het gevaar van een nationalistische *backlash* in Midden- en Oost-Europa, wanneer de EU de kandidaat-lidstaten, na alle pijnlijke offers die zij hebben gebracht voor het EU-lidmaatschap, alsnog de rug zou toekeren.

De EU-uitbreiding mag niet stikken als de verst gevorderde kandidaat-lidstaten zijn toegelaten. Veiligheid en stabiliteit vragen om een ongedeeld continent, waarin welvaart gedeeld wordt. Dit betekent dat de EU de komende jaren een grote inspanning zal moeten leveren, zowel politiek als financieel, om de Balkan dichterbij 'Europa' te halen. Economische ontwikkeling, ecologische sanering en regionale samenwerking op de Balkan dienen actief bevorderd te worden om de kans op nieuwe etnische conflicten te verkleinen.

Ook buiten Europa doet de Europese integratie haar invloed gelden. De EU is een geduchte speler in de wereldeconomie. 'Europa' hoort een open houding naar de wereld aan te nemen. 'Fort Europa' is voor GroenLinks niet alleen een schrikbeeld, maar ook een illusie, in een tijd waarin goederen, informatie en mensen zich steeds gemakkelijker verplaatsen over de wereld. De internationalisering van de economie kan alleen in sociaal en ecologisch aanvaardbare banen geleid worden als zij gepaard gaat met een internationalisering van de politiek. Daarom dient de EU zich, anders dan de supermacht aan gene zijde van de Atlantische oceaan, actief in te zetten voor de internationale rechtsorde en voor mondiaal bestuur. 'Europa' dient haar volle economische gewicht te benutten voor de democratisering en vergroening van de Wereldhandelsorganisatie, voor de versterking van de Verenigde Naties.

Scheiding van machten

Bij alle uitdagingen waarvoor de EU zich gesteld ziet, is meer dan ooit de vraag aan de orde: *'Welk Europa willen wij?'* Een debat dat door vooruitziende geesten als de Duitse groene minister Joschka Fischer is aangezwengeld, en voortgezet wordt in de Conventie.

GroenLinks beseft dat haar ambitie van een ongedeeld, veilig, schoon en eerlijk Europa alleen waar te maken is met een sterke, democratische Unie. Een Unie met instellingen waarin de Europese burgers zich kunnen herkennen. Een Unie die door haar democratisch gehalte en haar daadkracht vertrouwen wekt. Met een regering die, als het vertrouwen geschokt wordt, ter verantwoording kan worden geroepen. In de Britse en Franse voorstellen om de benoeming en controle van een 'president van Europa' toe te vertrouwen aan nationale regeringen en hun onderonsjes, raakt de publieke verantwoording van het Europese beleid meer dan ooit zoek. Van een president die aan de ketting ligt van de Europese Raad, mag ook weinig daadkracht worden verwacht.

De Europese Raad heeft ook eind 2000 in Nice bewezen niet over zijn eigen schaduw heen te kunnen stappen bij de hervorming van de Europese instellingen. Na veel geruzie over de machtsbalans tussen grote en kleine landen kwam er een minimaal verdrag uit de bus. Meer dienstbaar aan nationale sentimenten dan aan een gezamenlijk Europees belang. Het *Verdrag van Nice* maakt de uitbreiding formeel mogelijk, maar verzuimt de EU het democratische en

doortastende bestuur te geven dat zij, juist gezien de aanstaande verdubbeling van haar ledental, zo dringend nodig heeft.

GroenLinks is dan ook verheugd dat het Europees Parlement een nieuwe methode van verdragswijziging, de Conventie, heeft afgedwongen. De Conventie, met haar meerderheid van parlementariërs, moet een document afleveren dat een democratische sprong voorwaarts behelst. Een sprong in federale richting. Er moet een Europese grondwet komen die de scheiding van machten en de grondrechten van burgers vastlegt.

Een democratische scheiding van machten houdt in dat de uitvoerende taken bij een Europese regering gelegd worden, die verantwoording aflegt aan en weggestuurd kan worden door het Europees Parlement. Deze regering dient boven nationale belangen te staan. Daarom kan zij alleen voortkomen uit de Europese Commissie, die daartoe een sterker democratisch mandaat behoeft. De Raad van Ministers dient de pretentie op te geven dat zij een soort schaduwregering kan vormen in Brussel. De Raad dient een stap terug te doen en zich toe te leggen op zijn wetgevende taken, op gelijke voet met het Europees Parlement.

Voor de regeringsleiders en staatshoofden ziet GroenLinks voorlopig nog een rol weggelegd in Brussel. Sommige knopen kunnen alleen worden doorgemaakt door de verzamelde politieke zwaargewichten van 'Europa'. Maar de besluiten van de Europese Raad, waarop nu geen enkel parlement greep heeft, zouden ter goedkeuring moeten worden voorgelegd aan het Europees Parlement. Een dergelijke confrontatie tussen vertegenwoordigers van de twee polen van soevereiniteit in 'Europa' – de lidstaten en de burgers - maakt het voor de burgers inzichtelijker wat er op het spel staat in de EU.

Een EU die het vertrouwen wil winnen om de vele uitdagingen van de toekomst het hoofd te bieden, heeft nieuwe bronnen van legitimiteit nodig. Daarom wil GroenLinks snel werk maken van de invoering van Europese referenda, en van de vorming van echte Europese partijen. De Europese Federatie van Groene Partijen, waarvan GroenLinks deel uitmaakt, heeft besloten om zich begin 2004 te transformeren tot de Europese Groene Partij.

Coöperatief federalisme

De conservatieve strategie tegen de democratisering van de EU bestaat erin om de verdeling van de bevoegdheden tussen de EU en de lidstaten naar voren te schuiven als kernvraag in het constitutionele debat. Waakzaamheid is hier geboden. De strikte Europese natuurbeschermingsrichtlijnen, die de bouwplannen van menig gemeentebestuur doorkruisen, dreigen de eerste slachtoffers te worden van dit renationaliseringsoffensief. In de gevarenzone bevindt zich ook het Europees sociaal beleid.

Natuurlijk is er niemand die de verzorgingsstaat op Europese schaal wil organiseren. Het sociale Europa dat GroenLinks voor ogen staat is een Europa van minimumnormen. Die normen moeten sociale dumping tegengaan en vergroten daardoor de vrijheid van lidstaten om ambitieuzere normen na te streven.

Dit voorbeeld illustreert dat beleidsterreinen niet simpel kunnen worden opgedeeld tussen de EU en de lidstaten. In veel gevallen is sprake van gemengde bevoegdheden. Bindende Europese kaders, met voldoende ruimte voor nationaal of regionaal maatwerk, dat zou ook het adagium moeten zijn voor de hervorming van de landbouw, en voor de doorbraak naar een Europees asielbeleid. Op andere terreinen, zoals onderwijs en cultuur, dient de rol van de EU beperkt te blijven tot lichte coördinatie. Het is bijvoorbeeld een Europese taak om te bevorderen dat de lidstaten elkaars schooldiploma's erkennen.

In een dergelijk coöperatief federalisme staat niet de afbakening van bevoegdheden, maar het samenspel tussen verschillende bestuursniveaus en maatschappelijke actoren centraal. Hoe moet de voorbereiding van regelgeving georganiseerd worden om te voorkomen dat lagere overheden met overgedetailleerde of onwerkbare Europese richtlijnen worden opgezadeld? Hoe kunnen de opvattingen van NGO's en de uiteenlopende visies van wetenschappers doordringen tot de Europese instellingen, opdat hun wetten niet mank gaan aan een technocratische visie op de werkelijkheid? Meer 'Europa' met minder bureaucratie, daar moet het om gaan in het debat over bevoegdhedenafbakening.

Doodlopende weg

Als grootste van de kleine lidstaten kan Nederland een leidende rol spelen in het Europese debat. Maar dan moeten Nederlandse politici ook in eigen land leiderschap tonen. Ze moeten durven betogen dat het delen van soevereiniteit een nationaal belang is. Het sluiten van de grenzen lost grensoverschrijdende problemen niet op. Met de vuist op tafel slaan in de Raad van Ministers om geld of bevoegdheden terug te halen uit Brussel evenmin. Een intergouvernementele Europapolitiek loopt dood, omdat de Raad de besluitvaardigheid mist om als schaduwregering van 'Europa' te fungeren. Zeker nu het aantal lidstaten zich gaat verdubbelen. *'Hoe lang zullen Raadszittingen dan eigenlijk duren? Dagenlang of wekenlang?'*, aldus Fischer in zijn *Humboldt-rede*. De voorspelbare impasses vergroten het risico dat grote lidstaten deals gaan sluiten buiten de Raad om. De onderonsjes die Blair, Chirac en Schröder ná 11 september belegden over de strijd tegen het terrorisme waren een veeg teken. Een directorium van grote lidstaten, dat voldongen feiten schept voor de kleinere, is een democratisch monstroom, zeker vanuit Nederlands perspectief. Federalisering is niet alleen het wenselijke, maar ook het enige alternatief. 'Europa' zal democratisch zijn of niet zijn.

De GroenLinkse verlangens puntsgewijs

De Conventie moet een ontwerp afleveren van een Europese grondwet. Deze dient het democratisch gehalte, het rechtsstatelijke karakter en de besluitvaardigheid van de Europese Unie te vergroten. De grondwet vergt niet alleen goedkeuring van de lidstaten, maar ook bekrachtiging in een EU-wijd referendum. In de grondwet worden onder meer vastgelegd:

- het *EU-grondrechtenhandvest*, alsmede de toetreding van de EU tot het *Europees Verdrag inzake de Rechten van de Mens en Fundamentele Vrijheden*;
- de doelstellingen van de EU en de daarbij passende bevoegdheden. De EU krijgt het voortouw bij buitenlands beleid en bij de aanpak van zware, grensoverschrijdende misdaad. Er vindt geen *roll-back* plaats bij sociaal of milieubeleid;
- de scheiding van machten tussen de Europese Commissie als regering, het Europees Parlement als wetgever en controleur, de Raad van Ministers als medewetgevende Kamer van Staten, en het Europees Hof van Justitie als rechterlijke macht;
- overheveling van de functie van Solana, de buitenlandvertegenwoordiger van de Raad, naar de Europese Commissie. Aan een dergelijke, democratisch controleerbare buitenland-Commissaris komt de externe vertegenwoordiging van de EU toe, onder meer in de VN-Veiligheidsraad;
- democratische en werkbare besluitvormingsprocedures: openbare besluitvorming bij gekwalificeerde meerderheid wordt regel in de Raad van Ministers, bij alle meerderheidsbesluiten krijgt het Europees Parlement medebeslissingsrecht;
- de rol van de Europese Raad van staatshoofden en regeringsleiders: extra impulsen geven aan de Europese integratie en zo nodig knopen doorhakken voor de Raad. Het Europees Parlement krijgt daarbij instemmingsrecht;
- het recht van het Europees Parlement om Commissarissen individueel te benoemen en te ontslaan. Het Commissievoorzitterschap wordt inzet van de Europese verkiezingen;
- de procedure voor de Europese verkiezingen: 10% van de zetels in het Europees Parlement wordt gereserveerd voor grensoverschrijdende kieslijsten; deze kieslijsten worden opgesteld door samenwerkende Europese partijen, op basis van een gemeenschappelijk programma. De lijsttrekkers strijden om het Commissievoorzitterschap. De lijsttrekker van de winnende partij krijgt als eerste de kans om een Commissie te formeren die het vertrouwen heeft van een meerderheid in het Europees Parlement;
- ruimere toegang voor burgers, vreemdelingen en NGO's tot het Europees Hof van Justitie;
- de mogelijkheid van EU-wijde referenda en volksinitiatieven.

Jonge Democraten (JD)

Jonge Democraten willen 'concreet' Europa

De Jonge Democraten, de politieke jongerenorganisatie verbonden met D66, geloven niet zo in de werking van de Europese Conventie. De Jonge Democraten zijn bang dat de Conventie een voortzetting wordt van het spelletje dat al te lang duurt in 'Europa': praten over verandering, maar weinig concreet resultaat. De Conventie kan slechts advies geven aan de lidstaten van de EU, en dan is het nog steeds hopen op verandering. Er zal meer moeten gebeuren met de Europese Conventie dan het braaf op zoek gaan naar systeemveranderingen die overgenomen kunnen worden door de lidstaten. Het moet afgelopen zijn met de schijnvertoningen in de EU.

Dat de EU nu ver weg staat van de burger, omdat die er eenvoudigweg geen invloed op heeft, staat voor de Jonge Democraten als een paal boven water. De besluitvorming binnen de EU zal democratischer en directer gecontroleerd moeten worden. Geen getrapte benoemingen van Commissarissen, geen benoemde Commissievoorzitter, echte rechten voor het Europees Parlement dat over alles mee moet kunnen beslissen en niet langer een schijninstituut moet zijn. Veranderingen van het politieke spelletje in 'Europa', niet vanwege het spelletje, maar vanwege de knikkers.

De Conventie zal waarschijnlijk uitkomen op voorstellen tot systeemwijzigingen, in de sfeer zoals hierboven is beschreven. Als dat de uitkomst is van de Conventie, zijn we echter nog niet tevreden. De leden van de Conventie hebben een unieke kans gekregen, om zich met het mandaat van de EU-lidstaten tegen de EU aan te bemoeien. En dat moeten ze dan doen ook. Het is tijd voor een 'concreet' Europa.

Daarvoor zijn systeemveranderingen niet voldoende. De Conventie moet heroverwegen welke beleidsterreinen op Europees niveau geregeld dienen te worden. Alleen zo weet de - nu nog van niets wetende - Europese burger, wat er in de EU geregeld wordt en waarom hij/zij daarom deel moet gaan uitmaken van het Europees besluitvormingsproces. Waarom zou ik gaan stemmen voor een Commissievoorzitter, wanneer niet bekend is wat die concreet voor mij kan betekenen? De EU moet haar taken heroverwegen....

Het liefste nemen de Jonge Democraten alle beleidsterreinen terug van de EU, en gaan we daarna eens bekijken wat er het beste op EU-niveau geregeld kan worden. Maak dus een einde aan de wildgroei van commissies en werk binnen de COREPER, waarvan de ministers van de lidstaten niet eens weten wie er namens hun land de besluiten neemt. Weg met de ongecontroleerde besluitvorming dus, maar concrete beleidsspecifieke overdracht van soevereiniteit. Als een probleem opgelost moet worden op EU-niveau, dan moet dat gebeuren, en moeten de lidstaten hun handen van dat terrein afhouden. Voor dat beleidsterrein kan de bevolking van de EU een Commissaris - die machtiger is dan de afzonderlijke lidstaten - kiezen, gecontroleerd door het Europees Parlement. Alleen op deze manier zal de Europese Unie echt wat kunnen doen, en volgt de belangstelling van de Europese kiezer, krant en lobbygroep vanzelf.

'De EU als draagmoeder'

Als afsluitende opmerking willen we een reactie geven op tegenstanders van deze visie. Zij stellen dat je als land niet een gedeelte van je soevereiniteit weg kan geven. Zij stellen dat soevereiniteit hetzelfde is als een zwangerschap: je bent het of je bent het niet. Wat ons betreft, krijgt de EU het draagmoederschap voor bepaalde beleidsterreinen. Zo weet de burger tenminste waar hij/zij aan toe is....

Jonge Socialisten in de PvdA (JS)

Plaatsbepaling

Ondanks de stapsgewijze voortgang is de Europese Unie nog verre van volmaakt. De besluitvorming binnen de Unie is stroperig, op sociaal-economisch vlak ontbreekt een eenduidige visie, lidstaten concurreren op het gebied van asielbeleid, burgers hebben geen affiniteit met de Unie en de uitbreiding duurt zeer lang tot grote frustratie van de kandidaat-lidstaten. Allemaal politieke dilemma's die verankerd zijn in de onduidelijke en bureaucratische structuur van 'Europa'. Ook de leiders van 'Europa' zelf onderkennen deze problemen en hebben tijdens de Top van Laken de Fransman Giscard d'Estaing verzocht een voorstel te ontwikkelen over de hervorming van de Europese instituties. Vandaar dat het tijd is dat ook de Jonge Socialisten in de PvdA een duidelijke visie over de vormgeving van 'Europa' ontwikkelen.

De Europese Unie bevindt zich op dit moment op een historisch punt. De uitbreiding en veranderingen in de institutionele vormgeving – de Europese conventie – staan voor de deur. Hier is er de voorkeur aan gegeven vooral nadruk te leggen op de beginselen van democratie en solidariteit. Want ons ideale 'Europa' is democratisch, sterk en sociaal.

Europese Grondwet

Elke zichzelf respecterende staat heeft een constitutie of grondwet waarin de fundamentele rechten en plichten van burgers staan. In 2000 heeft de EU een grote stap in de richting van een constitutie gezet met het opstellen van het *Handvest van de Fundamentele Rechten van de Europese Unie*. De Jonge Socialisten in de PvdA pleiten ervoor dit charter grotendeels om te zetten in een Grondwet. Deze grondwet moet alle grondrechten bevatten en eveneens beginselen als subsidiariteit en proportionaliteit. Bovendien moet de Grondwet een zware wijzigingsprocedure kennen.

Natuurlijk zijn er enkele verbeterpunten aan te geven in het *Handvest van de Fundamentele Rechten*. Het betreft vooral nuanceringen die noodzakelijk zijn om de interpretatie eenduidig te maken, zodat ook daadwerkelijk de rechten en plichten optimaal kunnen worden gegarandeerd. Deze verbeterpunten of toevoegingen zijn:

- Het recht op behoud van sociale voorzieningen opgebouwd in een of meerdere lidstaten bij migratie binnen de Europese Unie;
- Het recht op werk en bij werkloosheid het recht op een voor de gehele EU gelijke minimumlevenstandaard.
- Vrijheid, gelijkheid en pluralisme van de media moeten worden gerespecteerd, waarbij een onafhankelijke positie ten opzichte van de politiek dient te worden gewaarborgd;
- Iedereen heeft recht op een gelijke toegang tot onderwijs;
- Vrijheid van geloof. Iedereen moet zijn geloof kunnen uiten, zonder op te roepen tot haat jegens de medemens;
- Recht op een gelijke minimumlevenstandaard binnen de gehele EU voor iedere ingezetene;
- Recht op gelijke toegang tot zorgverlening voor alle burgers van de EU en het recht op keuzevrijheid van de plaats van behandeling binnen de EU voor iedere burger;
- Recht op vrije arbeidsmigratie binnen de EU, ook voor de burgers uit toetredende lidstaten;
- Het recht op onschuld en de behandeling conform deze status, tot het moment dat schuld is bewezen.

Uit de bovenstaande punten blijkt heel duidelijk dat de Jonge Socialisten in de PvdA het gelijkwaardigheidsbeginsel uit het democratisch socialisme, dat pleit voor een gelijk sociaal minimum en gelijke toegang tot overheidsvoorzieningen voor elke burger van de EU, hoogachten.

Naast de Europese Grondwet pleiten de Jonge Socialisten voor het instellen van een Beleidsverdrag met daarin de verdeling van bevoegdheden en eerder gesloten verdragen. Wijzigingsprocedures van dit verdrag hoeven niet zo zwaar te zijn.

Federatie of Confederatie?

Een belangrijk deel van de besluitvorming binnen de Europese Unie is intergouvernementeel van karakter, maar ook binnen de communautaire eerste pijler is lang niet alle wetgeving in de Raad het resultaat van meerderheidsbesluitvorming. De Jonge Socialisten vinden dat deze institutionele vormgeving op gespannen voet staat met de verregaande economische integratie binnen 'Europa' en de rol die het democratisch socialisme toebedeelt aan de staat. In beginsel vinden de Jonge Socialisten dat de Europese overheid voldoende zeggenschap moet hebben om de excessen van marktmechanismen tegen te gaan, teneinde een samenleving te kunnen garanderen op basis van gelijkwaardigheid, vrijheid en solidariteit.

De huidige besluitvormingsprocedures laten vaak niet toe dat deze beginselen op Europees niveau kunnen worden gegarandeerd. Besluitvorming op basis van unanimiteit betekent immers vaak uitstel en uiteindelijk afstel en de grote zeggenschap van lidstaten resulteert in grote diversiteit op sociaal vlak tussen de burgers van Europa. Om gelijke tred te houden met de economische integratie is het dan ook noodzakelijk de Europese Unie meer zeggenschap toe te bedelen bij het sociaal, veiligheids, milieu-, zorg, onderwijs- en werkgelegenheidsbeleid. Dat kan beter in een federatie, want in een federatie wordt de soevereiniteit tussen de Unie en de lidstaten gedeeld, vindt besluitvorming op supranationaal niveau middels meerderheidsbeslissingen plaats en wordt de onderlinge afhankelijkheid versterkt. Zaken die in een confederatie een stuk minder zwaar wegen of zelfs ontbreken.

Europees Parlement

Ondanks het feit dat met het *Verdrag van Amsterdam* een eerste aanzet is gegeven tot de beleidsuniformering heeft het Europees Parlement hierover weinig zeggenschap. Op het gebied van werkgelegenheid bijvoorbeeld is er overeengekomen dat er een Europese strategie wordt ontwikkeld en dat nationale overheden dit verder uitwerken in eigen programma's. Natuurlijk onderstrepen de Jonge Socialisten het subsidiariteitsbeginsel - besluitvorming moet plaatsvinden op een zo laag mogelijk niveau - maar vinden de verdere structurele vormgeving - volledig buiten het Europees Parlement om - tekortschieten. In een federaal Europa dient immers niet de Raad van Ministers het hoogste besluitvormende orgaan te zijn, maar juist het democratische gekozen Europees Parlement.

Bij de verkiezing van het Europees Parlement wordt er gebruik gemaakt van een districtenstelsel, waarbij de verschillende landen de districten vormen. De aan elk district (lees: land) toebedeelde zetels worden verdeeld naar de uitslag van de verkiezingen in elk land. De Jonge Socialisten vinden dit van een laag democratisch gehalte getuigen. Hiermee worden de machtsverhoudingen tussen de grote en de kleine lidstaten deels voortgezet tot in het Europees Parlement.

De vormgeving van het electorale systeem dient met het oog op de toekomst te veranderen. Binnen het Europees Parlement zijn partijen immers geclusterd in partijfamilies. De PvdA kent bijvoorbeeld de Partij van Europese Socialisten (PES) en het CDA de Europese Volkspartij (EVP). Deze clustering kan worden aangegrepen om het democratische gehalte te verhogen. Elk cluster dient in de aanloop van de verkiezingen een kieslijst op te stellen waarop burgers van de EU kunnen stemmen. Deze lijsten dienen wel gebaseerd te zijn op een evenredige afspiegeling van de lidstaten. Hiermee wordt het mogelijk dat een Nederlander kan stemmen op bijvoorbeeld een Spanjaard.

De Jonge Socialisten in de PvdA staan een proportionele vertegenwoordiging binnen het Europees Parlement voor. Dit wil zeggen dat de toebedeelde zetels in het Europees Parlement zijn gebaseerd op de verkiezingsuitslag, dit met dien verstande dat het mogelijk moet zijn om voorkeurstemmen uit te brengen, om zo de zeggenschap van de politieke elite in de partijfamilie over de uitslag en zetelverdeling in te perken.

Daarnaast dient er met een kiesdeler gewerkt te worden volgens de formule van het aantal stemmen gedeeld door het aantal beschikbare zetels.

Ook dient elke partijfamilie, wil het recht op zitting in het Parlement krijgen, stemmen te krijgen uit elke lidstaat, zodat niet aan één lidstaat gebonden partijen zitting kunnen nemen in het Parlement.

Reststemmen dienen voorts proportioneel te worden verdeeld over de verkozen partijfamilies.

Om helderheid te scheppen in het gewenste toekomstige beleid is het noodzakelijk dat partijfamilies niet alleen zichzelf presenteren, maar ook in de aanloop naar de verkiezingen hun gewenste coalitiekeuze bekendmaken.

Hiermee wordt duidelijkheid aan de kiezer gegeven over de inhoudelijke koers van 'Europa' en wordt de keuze voor de kiezer vergemakkelijkt, waardoor de gang naar de stembus aantrekkelijker wordt.

In de eerste zitting van het nieuwe Parlement wordt een (in)formateur gekozen die de coalitie met de meeste stemmen begeleidt in de vorming van een kabinet en regeerakkoord. Dit kabinet vervangt de huidige Europese Commissie. Het Europees Parlement kiest uit zijn midden een (in)formateur.

De Europese President

Naast verkiezingen voor het Europees Parlement dient er een president, op basis van een meerderheid, rechtstreeks gekozen te worden. Indien nodig worden er twee rondes gehouden.

Deze president heeft een status die vergelijkbaar is met die van Duitsland. Louter ceremoniële, diplomatieke en representatieve taken als hoeder van de Europese democratie. Het buitenlandbeleid valt onder de verantwoordelijkheid van het kabinet en het Parlement.

Europese Raad van Ministers versus Europees Parlement

Voor de Jonge Socialisten moet het Europees Parlement de spil van de Unie zijn. Waar nu nog veel beslissingen door de diverse thematische Ministerraden worden genomen, zou het Parlement en het Europese kabinet de doorslaggevende stem moeten hebben.

Toch is het noodzakelijk dat vertegenwoordigers van de lidstaten invloed blijven hebben op het te voeren beleid van de EU. Vandaar dat de Jonge Socialisten pleiten voor een tweekamerstelsel, waarbij de Senaat gevormd wordt door vertegenwoordigers van alle lidstaten, democratisch gekozen door nationale parlementen. Deze vervangt de Raad van Ministers. De Senaat moet een toetsende rol krijgen om zo het beleid van het Parlement en de regering te toetsen aan de grondwet en de bestaande wetten. Het Hof van Justitie moet een toetsende rol krijgen toebedeeld, waarbij ook met de verdragen rekening wordt gehouden. De Senaat beschikt slechts over de mogelijkheid van instemming of verwerping.

Dit stuk is een aangepaste versie van de resolutie 'Europese Staatsinrichting' aangenomen door de Jonge Socialisten in congres bijeen op 18 mei 2002 te Hoeven.

JOVD

Het ei van Brunelleschi en de Europese Conventie

De koepel van de dom van Florence was een *novum* in de geschiedenis van de bouwkunst. Toen de architect Brunelleschi in 1420 de opdrachtgevers ervan moest overtuigen dat hij zo'n hoge en immense koepel kon bouwen zonder middenzuil, ontmoette hij zoveel scepsis, dat hij zich genoodzaakt zag zich van een list te bedienen. Hij pakte een ei uit zijn zak en vroeg de aanwezigen dit ei recht op tafel te zetten. Toen dit niemand lukte, nam hij het ei in zijn hand, sloeg voorzichtig de onderkant stuk en zette het recht op tafel. Alle anderen riepen dat zij dat zo natuurlijk ook konden, maar Brunelleschi antwoordde lachend dat zij allen ook zo'n koepel zouden kunnen construeren als hij eenmaal geslaagd was. Zoveel zelfvertrouwen werd beloond met de opdracht. Het resultaat is nog steeds te bewonderen.

De Europese constructie is een *novum* in de politieke wereldgeschiedenis. Zij is als een kathedraal waaraan men begon te bouwen zonder een vooropgezet plan. De eerste architecten baseerden zich op de fundamente van de natiestaten van West-Europa en bouwden met het geloof in de beloften van Voorspoed, Vrede en Democratie. Voor Nederlandse liberalen is de afkorting van deze drie doelstellingen niet moeilijk te onthouden, maar het kan geen kwaad ze te blijven herhalen. Het Europese project kan in mijn ogen slechts dan succesvol zijn, wanneer deze drie beloften daadwerkelijk en voor alle Europese burgers binnen bereik worden gebracht. En waar de natiestaat het fundament was van de Europese politieke constructie, moet de inlossing van deze beloften het sluitstuk van het bouwwerk zijn. Dat vraagt om een nieuwe vorm en een nieuwe visie, want de eenwording van Europa is niet vergelijkbaar met enig ander politiek project uit de wereldgeschiedenis. Misschien is het wel om die reden dat de architecten van de Conventie minstens net zoveel scepsis tegenkomen, als de grote meester Brunelleschi zelf.

VVD als belofte voor een succesvol Europa

De vragen die voorliggen op de Europese Conventie hebben vooral te maken met de drie grote beloften. De institutionele vraagstukken gaan over democratie. De vragen over bevoegdheidsafbakening gaan over op welk niveau de voorspoed moet worden nagstreefd. En de vragen over de interne en externe rol van de EU gaan over vrede. Hiermee is dus het historische en politieke belang van de Europese Conventie vastgesteld. Een bescheiden poging tot een visie aan de hand van de drie beloften.

Democratie en transparantie

De belofte van democratie is een van de meest wezenlijke van het Europees project. Echter, het Europese besluitvormingsproces is tot nu toe meer een onderhandelingsproces, dan een democratisch proces. Kenmerkend voor dit proces zijn de besluitvorming van de Raad achter gesloten deuren, de comitologie en wijze waarop Commissie tussen Raad en Parlement bemiddelt. Democratische legitimering wordt eigenlijk voornamelijk symbolisch gevonden door de rol van de nationale parlementen die de regeringsleden controleren en de vertrouwensstelsel van het Europees Parlement bij de installatie van een nieuwe Commissie. Toen 'Europa' nog voornamelijk een economisch, technisch project was, was dit geen probleem. Maar sinds de politieke waarde van de besluiten is gegroeid, kan men daar als kritische burger geen genoegen meer mee nemen. Overigens geldt niet alleen vanuit principieel, maar ook vanuit meer pragmatisch oogpunt, dat institutionele hervorming noodzakelijk is om te voorkomen dat de onderhandelingsbesluitvorming vastloopt na de uitbreiding.

Daarom moet het besluitvormingsproces van de Unie worden ingericht als een parlementair stelsel, waar de hoogste macht ligt bij de vertegenwoordigers van de burgers in het Parlement. Dit betekent dat er een versterkte politieke vertrouwensrelatie nodig is tussen Commissie en Parlement, die meer dan een symbolische waarde heeft. Het recht van initiatief blijft voorbehouden aan de Commissie, maar deze moet steunen op de politieke meerderheid in het Parlement. Zo wordt het politieke debat gevoerd waar het hoort, namelijk in het Europees Parlement in het openbaar en op basis van ideologische verschillen en niet langer op basis van nationale politieke overwegingen. Invoering van Europese kieslijsten lijkt een voorwaarde om dit op termijn te bereiken, al moet de evenredige vertegenwoordiging van nationaliteiten blijven gewaarborgd.

De Commissie lijkt zo te worden tot een Europese regering, maar deze regering heeft slechts beperkte uitvoerende bevoegdheden, aangezien de concrete uitvoering van Europese richtlijnen natuurlijk op nationaal niveau plaatsvindt. Iets waarvoor de nationale ministers politieke verantwoording afleggen aan de nationale parlementen, maar door Commissie en Hof van Justitie juridisch gebonden zijn. Het is in deze opzet wenselijk, maar niet

noodzakelijk, dat in de Commissie vertegenwoordigers uit alle lidstaten zitten. De Commissie vertegenwoordigt immers geen nationale regering.

Het nationale belang wordt in de besluitvorming behartigd in de Raad. Het zou goed zijn wanneer de Raad niet langer achter gesloten deuren vergaderde. Dit vergemakkelijkt de controle door de nationale parlementen en vergroot de transparantie van de besluitvorming en daarmee de betrokkenheid van de burger. Het is echter ook voorstelbaar dat Raadsbesluitvorming meer het karkater van een onderhandelingsproces behoudt en om die reden niet aan de openbaarheid wordt blootgesteld.

Bevoegdheden

Uit het bovenstaande kan worden afgeleid dat wij in deze visie kiezen voor een sterke federale structuur met een beperkte rol voor de nationale parlementen. Eurosceptici zien de torens van het Kremlin al aan de Brusselse *skyline* opdoemen. Toch kunnen we hen geruststellen. Een dergelijk systeem wordt in onze visie alleen van kracht voor beleidsbeslissingen die strikt aan het Europese niveau zijn toebedeeld. Het basisprincipe voor Europese bevoegdheid blijft het subsidiariteitsbeginsel dat stelt dat alle besluitvorming zo laag als mogelijk en zo hoog als noodzakelijk moet plaatsvinden. Dus zo dicht mogelijk bij de burger. Het beleid van elke overheid is er immers op gericht zoveel mogelijk voorspoed voor haar burgers te genereren. En alleen beleid dat zo dicht mogelijk bij de burger tot stand komt, kan inspelen op de behoeften en noden van die burger.

In strijd met het subsidiariteitsbeginsel zien we steeds vaker hoe 'Europa' als een soort beleidsmagneet steeds meer initiatieven naar zich toetrekt en dat zo de bevoegdheden van nationale en lagere overheden steeds beperkter worden. Dit is een gevaarlijke ontwikkeling, omdat de afstand tussen beleid en burger soms onnodig wordt vergroot en zo uiteindelijk de geloofwaardigheid van Unie en democratie op de proef wordt gesteld. Harmonisatie, *benchmarking* en intergouvernementele afspraken die buiten de euoparlementaire besluitvorming om worden genomen, versnellen dit proces. Om die reden moet de magnetische werking die Europese besluitvorming op nieuwe beleidsterreinen heeft, worden verzwakt. Hiervoor moeten mechanismen worden ontwikkeld, waardoor voor ieder nieuw beleidsterrein kan worden getoetst of het wel thuishoort op Europees niveau. Hierbij valt te denken aan de instelling van een Constitutioneel Hof, een rol voor de nationale parlementen of een soortement van *Chambre de Réflexion*. Een *Komptenzkatalog* biedt wellicht te weinig flexibiliteit. De ontwikkeling van zo'n mechanisme is volgens ons een van de moeilijkste uitdagingingen, maar wel van essentieel belang. Niemand minder dan de burger zelf moet centraal staan.

Interne en externe rol

De laatste, maar niet minder belangrijke belofte is die van vrede en stabiliteit. Eenmaal betrokken bij het integratieproces smolten vijandelijkheden tussen grootmachten als sneeuw voor de zon. Insluiting in plaats van uitsluiting bleek keer op keer het recept voor vrede en stabiliteit. Om die reden is de toetreding van de voormalige Oostbloklanden zo belangrijk. Maar waar interne grenzen langzaam verdwijnen en de vrije markt haar werk doet, leidt de Unie als geheel aan een benepen regionaal protectionisme. Wanneer dit protectionisme ook nog gecombineerd wordt met een moralistische buitenlandpolitiek ten aanzien van mensenrechten en een ongeloofwaardige defensiepolitiek, verliest 'Europa' steeds opnieuw haar geloofwaardigheid.

Uiteraard moeten de buitengrenzen goed worden bewaakt en mogen kwaliteitseisen worden gesteld aan te importeren goederen. Maar door het verlenen van exportsubsidies en het heffen van hoge importtarieven draagt de Unie bij tot het voortbestaan van economische achterstanden in de landen die grenzen aan de Interne Markt en in vele ontwikkelingslanden. Het bevorderen van vrijhandel, investeringen in buurlanden en ontwikkelingslanden, in combinatie met een realistisch toelatingsbeleid voor immigranten, zijn essentieel om deze vrede en stabiliteit ook op de lange termijn te handhaven. Globalisering is daarbij een sleutelwoord, mits dit leidt tot vrije en eerlijke concurrentie op de wereldmarkt. De agenda van Lissabon moet de Unie zelf klaar maken om deze concurrentie aan te kunnen.

Vrede, veiligheid en stabiliteit zijn de basisingrediënten van het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid. Daarvoor blijft een betrokkenheid bij de NAVO, eventueel op den duur door middel van het Unielidmaatschap, van essentieel belang. Dit neemt niet weg dat 'Europa' een eigen visie op de buitenlandpolitiek moet ontwikkelen waarbij vrijhandel en mensenrechten zoveel mogelijk hand in hand moeten gaan. Op termijn zou na zorgvuldige toepassing van het subsidiariteitsbeginsel kunnen worden overgegaan tot communautarisering van het GBVB.

Cri de coeur

De Europese Conventie leidt de finale fase van de Europese integratie in. De definitieve geografische omvang zal binnen afzienbare tijd worden bereikt en ook het proces van verdieping van de integratie bereikt een definitieve fase. Het is zaak het bouwwerk te voorzien van een passend sluitstuk, dat recht doet aan de historische opdracht van de Unie. Waar de *founding fathers* nog vanuit hun idealisme stap voor stap bouwden aan hun ambitieuze project, is het voor de leden van de Conventie passen en meten geblazen. Het is evenwel onze hartenkreet dat zij hun werk doen met de zelfverzekerdheid en de visie van Brunelleschi en zo een bouwwerk maken dat de burger centraal stelt en Eurosceptici zal doen verbleken.

LPF

*'Voor God wil ik belijken
en Zijner groote macht
dat ik te geen en tijde,
den koning heb veracht
dan dat ik God den Heer
der hoogster Majesteit
heb moeten obediëren
in der Gerechtigheid.'*

(uit: *Wilhelmus*)

Toen professor mr. H. G. Schermers in het Groot Auditorium van de Leidse Universiteit zijn afscheidscollege gaf over dit slotgedeelte van het laatste couplet van ons *Wilhelmus* moest ik sterk denken aan Pim Fortuyn.

Wat is de volgorde der prioriteiten? *'Ik ben een loyale voorstander van de Europese Unie, maar met behoud van eigen identiteit en waar dit kan met behoud van onze soevereiniteit. (Rotterdammer), Nederlander, Europeaan en Wereldburger, en wel in die volgorde'*, aldus de laatste zin in zijn boek *De puinhopen van acht jaar paars*, het politieke programma van de Lijst Pim Fortuyn (LPF). Rotterdammer staat tussen haakjes want dit heb ik (Mr. J.L. Janssen van Raay – red.) zelf aan de woorden van wijlen mijn stadsgenoot toegevoegd.

Hoe staat Pim Fortuyn tegenover de eventuele uitbreiding van de Europese Unie? Zijn belangrijkste vernieuwing is zijn eis dat Nederland over de vraag van toetreding van nieuwe leden, per groep nieuwe toetreders een referendum organiseert dat politiek bindend is. Op deze manier wordt de Nederlandse bevolking eindelijk rechtstreeks betrokken bij een zaak die de grondslag van ons land betreft, maar tot nu toe geregeld werd door een elitaire groep bureaucraten in een taal die geen mens begreep. Het referendum dwingt de politiek de voor- en nadelen van de Europese Unie uitvoerig voor het voetlicht te brengen. Een gelukkig toeval wil dat een referendum op dit moment op grond van noodwetgeving tijdelijk mogelijk is. Ik voeg eraan toe dat zulk een referendum de Europese Unie ook dwingt eindelijk ernst te maken met wat wij noemden verdieping vóór verbreding, een dusdanige hervorming van de structuur dat de beheersbaarheid, die nu al met 15 lidstaten teloor dreigt te gaan, wordt gegarandeerd om het supranationale karakter voor de Gemeenschap te handhaven. Ik ben oorlogsgeneratie, en na de capitulatie van Japan op 15 augustus 1945, was het hoogtepunt in mijn leven als student te Leiden in 1952 te mogen meemaken dat Adenauer, Schuman en De Gasperi door de oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal de vrede zeker stelden tussen naties die elkaar eeuwenlang met bloedige oorlogen bestreden hadden. De vernieuwing was toen het supranationale karakter van de Hoge Autoriteit, het Hof van Justitie in Luxemburg en de Raad van Ministers. Het vernieuwende nu is een hervorming die de toetreding van nieuwe leden mogelijk maakt door onze uitvoerende macht, de Commissie, de rechterlijke in Luxemburg, en de wetgevende, het Europees Parlement en de Raden van Ministers te moderniseren.

Het belangrijkste van de drie machten is de omvang van de Commissie. Een suggestie voor mijn eigen rekening: reeds nu zou kunnen worden bepaald dat de zes grote landen, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Italië, Spanje en Nederland, elk een commissaris aanwijzen, en de overige negen in drie groepen van drie rouleren: Zweden, Finland, Denemarken, Ierland, België, Luxemburg, Oostenrijk, Griekenland en Portugal. Volgens de sleutel van minimaal 15 miljoen inwoners kunnen nieuwe leden toetreden zonder dat de Commissie te groot wordt.

Wat de financiële kant betreft, stelt Pim Fortuyn als eis dat de nieuwe leden voorlopig uitgesloten worden van de EMU. Wel wordt een apart aan tijd gebonden structuurfonds in het leven geroepen dat de nieuwe toetreders in staat stelt hun economieën op EU-niveau te krijgen. Voorts moet de landbouw opnieuw worden getoetst.

'Last but not least', aldus de saluerende man *'at your service'*, moet het Nederlandse parlement zich intensief en politiek bemoeien met de Europese Unie door ministers bindende mandaten te verstrekken en niet meer te laten vertrekken met blanco volmacht. Wij, Tweede Kamerleden van de LPF, grootste overwinnaars van de verkiezingen 2002, zullen er nauwgezet op toezien dat niet te pas en te onpas de bewindspersoon weg komt met de frase: *'Ja, meer zat er nu eenmaal niet in.'*

Twee schokkende politieke moorden, Prins Willem van Oranje, Professor Pim Fortuyn. In Leiden bekwam mij het gevoel dat die calamiteiten toch nog wat goeds kunnen brengen onder het motto '*Obediëren in der Gerechtigheid.*'

PvdA

Alleen in Europees verband kunnen de problemen worden opgelost waar de Europeanen mee worstelen. Of het nu gaat om veilig voedsel, het milieu, de massale werkloosheid in vele landen, bestrijding van de criminaliteit, asiel- en migratiebeleid, de waarde van onze pensioenen of een effectief buitenlands en veiligheidsbeleid: 'Europa' zal de oplossingen moeten bieden. Dit is het uitgangspunt van het Europabeleid van de PvdA. De Europese paradox schuilt erin dat, hoewel deze analyse door de meeste Europeanen wordt gedeeld, diezelfde Europeanen op zijn zachtst gezegd onverschillig, maar vaak ook wantrouwend staan tegenover de Europese overheid die het instrument zou moeten zijn om de oplossingen van de problemen dichterbij te brengen. Het wantrouwen raakt de instellingen, de Europese Commissie en het Europese Parlement voorop, maar raakt ook de Europese politiek in het algemeen, omdat zij, als zij al bestaat, onherkenbaar en incoherent is en niet zelden vanuit de verschillende hoofdsteden tegenstrijdig wordt vormgegeven.

De Europese Conventie zal een aanval op dit politieke tekort moeten inzetten. De EU moet een voor alle Europeanen herkenbare overheid krijgen, die zich weet aan te passen aan de eisen van deze tijd en die slagvaardiger wordt. Dit terwijl de uitdagingen alleen maar toenemen. Niet alleen omdat we binnen een paar jaar tot tien nieuwe lidstaten erbij hebben, maar ook omdat de wereld niet stilstaat om te wachten totdat 'Europa' eindelijk de verantwoordelijkheid op zich neemt die bij haar positie past. De Conventie moet deze ambities tot de haren willen maken. Daarbij zal een evenwicht moeten worden gevonden tussen de belangen van de grote en van de kleine lidstaten. De grote landen zullen, bij een zich uitbreidende Unie, in de Raad van Ministers relatief een zwaardere stem krijgen, waarbij de kleinere landen erop moeten kunnen rekenen dat hun belangen voldoende aandacht krijgen binnen een heldere institutionele opzet. Met andere woorden, staatssoevereiniteit enerzijds en supranationaliteit anderzijds moeten weer in balans worden gebracht. Dit zijn de twee polen waarbinnen de Europese integratie zich voltrekt en die in een Unie van zes à tien lidstaten in evenwicht waren, maar zonder wijzigingen steeds verder uit het lood zullen raken ten nadele van de verdergaande politieke integratie.

Zal de communautaire methode ook in de toekomst de basis zijn voor de Europese samenwerking? Deze vraag zal een grote rol gaan spelen. Voor de PvdA staat een volmondig ja als antwoord voorop. Tot nu toe zijn in de Conventie ideeën die in deze richting gaan even vaak te horen als gedachten die vooral aansluiten bij het *Europe des Patries* van Chirac, waar Blair en Aznar zich ook bij thuis lijken te voelen. Van de kant van de Europese sociaal-democraten – met mogelijke uitzondering van de Britten - verwacht ik een inzet gericht op de verankering van de communautaire methode als politieke basis voor het 'Europa' van de toekomst.

Voor een duurzame communautaire methode is het nodig het institutioneel evenwicht in 'Europa' te herstellen, een Europese grondwet naderbij te brengen en duidelijk te maken wat 'Europa' wèl, maar ook even nadrukkelijk wat 'Europa' niet moet doen. Dit laatste kan natuurlijk nooit in beton worden gegoten; de Europese beleidsagenda moet ook kunnen blijven inspelen op nieuwe problemen en de integratie moet ook de kans krijgen waar nodig te groeien, maar het zou goed zijn als er ook eens werd gesnoeid in de al te weelderig tierende Europese beleidsstruik. Het institutionele evenwicht kan alleen worden versterkt als de Europese Commissie haar rol weer terugkrijgt als neemster van initiatieven, als bewaakster van de verdragen en als executieve met groeipotentieel. Daarentegen moet de Commissie ook durven erkennen dat zij op bepaalde gebied en een stap terug zou kunnen doen, hetgeen haar erg moeilijk lijkt te vallen afgaande op de meest recente voorstellen. Ook over de Raad van Ministers moet meer helderheid komen. Deze moet invulling geven aan de dubbele rol van wetgevende en uitvoerende macht, binnen de kaders van de verdragen en niet, in de vorm van Europese Raad, voortdurend over de grenzen van zijn bevoegdheden heengaan. Als wetgever zal de Raad in de toekomst alleen nog maar in de openbaarheid moeten vergaderen. De positie van medewetgever van het Europees Parlement dient ook versterkt, zodat in de toekomst het wegvallen van de democratische controle, nu nog schering en inslag, niet meer voorkomt.

De Unie moet toewerken naar een Europese grondwet, die helder maakt op welke wijze de Europese overheid de rechten van haar burgers garandeert en die ook de gewenste institutionele structuren zal moeten bevatten. Een Europees Hof zal het handelen van de Europese overheid aan de grondwet moeten toetsen.

Hiermee zijn enkele hervormingspunten opgesomd, maar we mogen niet voorbijgaan aan de vaststelling dat het politieke tekort niet alleen binnen de Europese overheid kan worden opgelost. Ook de nationale overheden zullen hun verantwoordelijkheid voor dit tekort onder ogen moeten zien en moeten bijdragen aan een oplossing. Tot in lengte van jaren zal de nationale overheid voor de meeste Europeanen nog het brandpunt vormen van de politiek. Dat geldt nog het meest voor de nieuwe lidstaten, waar de vrijheid nog zo pril is. Hiervoor moeten we de ogen niet

sluiten, maar er juist gebruik van maken. Maak de nationale parlementen onderdeel van de Europese overheid, onder de strikte voorwaarde dat de rol van het Europees Parlement niet wordt aangetast, en het brandpunt van het politieke debat zal zich meer naar Brussel gaan verplaatsen.

SP

Sinds de volledige invoering van de euro op 1 januari 2002 is het een beetje stil geworden met de juichkreten over deze mijlpaal in de Europese eenwording. Nu komt dat natuurlijk door de duizelingwekkende hoeveelheid zeer complexe nieuwe EU-projecten: de uitbreiding met een tiental leden in de komende jaren en de Conventie die plannen voor een heel nieuwe EU-structuur moet opstellen.

Toch zijn dit niet de redenen waarom het zo stil is rondom de euro. Met de invoering van de euro is een zeer belangrijke en moeilijk herstelbare stap gedaan. De euro blijkt samen te vallen, om het zo maar uit te drukken, met een oplopende inflatie. De leiders in de diverse lidstaten van de EU uiten verzuchtingen over de (onverwachte of wel degelijk verwachte, maar onbesproken gebleven) hoge inflatie. Duitsland, motor van de EU, heeft grote moeite zich aan de normen van het Stabiliteitspact te houden. VVD-lijsttrekker Dijkstal stelde kort voor de verkiezingen dat Polen maar geen lid van de EU moet worden, omdat dat de inflatie nog verder zal opjagen en de kracht van de euro zal ondermijnen.

Met het verdwijnen van de gulden verliezen we meer dan alleen folklore. We verliezen de zeggenschap op monetair gebied - en alles wat daarmee samenhangt. Nu de euro er is, is onze zeggenschap over het monetaire beleid verdwenen naar de Europese Centrale Bank in Frankfurt. De Frankfurters zullen zich laten leiden door de monetaire eisen die 'Europa' stelt - en dat is het 'Europa van de vrije markt', het 'Europa' zonder grenzen met een maximale leefruimte voor de grote, multinationale Europese ondernemingen, in hun concurrentieslag met de giganten Amerika en Azië. De transfer van de monetaire macht naar de Europese Unie kan niet anders gedeut worden dan als het opgeven van een belangrijk deel van de nationale soevereiniteit. De SP heeft gepleit voor een noodplan voor herinvoering van de gulden. Daarvoor hadden munten en bankbiljetten bewaard moeten blijven. De SP betreurt dat er geen noodplan is en dat de munten en biljetten van de gulden zijn vernietigd.

Nu zijn socialisten internationalisten en dus niet tegen Europese samenwerking, zelfs niet tegen een bepaalde mate van geïnstitutionaliseerde samenwerking. Maar de vorming van een Economische en Monetaire Unie zou de bekroning moeten zijn van een proces van eenwording van onderaf, en niet, zoals nu, een opgelegd en ongevraagd juk.

De euro, zo vermoedt de SP, krijgt nog met tal van kwalen te maken. De stilte die na de invoering is ingetreden, zal de komende jaren verstoord worden door meer en heviger aanvallen van eurokrampen bij tal van gevestigde politici. Deze krampen zullen de toch al zo zwaar belaste EU-agenda nog zwaarder op de proef stellen.

Inmiddels is er een politieke stroming opgekomen, die tijdens de recente algemene verkiezingen her en der in Europa aan macht wint. In deze ontwikkeling blijkt het dat de politieke motor van de Europese eenwording, de sociaal-liberale stromingen in West-Europa en de Duitse christen-democratie, wordt vervangen door nationalistische en conservatieve partijen die helemaal niet zo warm lopen voor een groeiend aantal lidstaten van de Europese Unie, open grenzen en meer democratie op Europese schaal.

Met deze ontwikkeling moeten de huidige leiders van 'Europa' rekening houden. En met deze ontwikkeling wordt de taak van de Conventie onder leiding van Giscard D'Estaing er niet makkelijker op. De SP oriënteert zich op deze ontwikkelingen in de Conventie en de EU in het algemeen.

Overdracht van bevoegdheden aan de Europese Unie moet volgens de SP worden bevroren totdat het geweldige democratische gat dat nu bestaat, gedicht is en de bevolking een dergelijke overdracht daadwerkelijk steunt. Tot nu toe is veel te veel van de Nederlandse soevereiniteit al uit handen gegeven aan ondemocratische, supranationale organen. De Europese Unie is nu een neoliberaal project dat zich richt op het vergroten van de macht van grote ondernemingen en het verkleinen van de zeggenschap van het democratische, publieke bestuur.

De twijfel bij de bevolking in de lidstaten is erg groot. Verdere federalisering van de Europese Unie en de opbouw van een Europese superstaat is schadelijk voor onze democratie en dus onaanvaardbaar. Over belangrijke en ingrijpende besluiten - zoals het goedkeuren van nieuwe Europese verdragen en de uitbreiding van de EU met nieuwe lidstaten - zouden referenda gehouden moeten worden, zodat het volk van Europa kan beslissen over zijn eigen toekomst. In Ierland, Frankrijk en Denemarken zijn over thema's met betrekking tot de EU ook referenda gehouden. Voordat richtlijnen van de EU hier geldig worden, zouden ze eerst door het Nederlandse parlement moeten worden goedgekeurd. Tevens zou de Tweede Kamer voortaan vrij moeten kunnen beschikken over de

notulen van de Ministerraden van de EU. Ook zou de Tweede Kamer veel meer betrokken moet worden bij Europese regelgeving.

We moeten op een andere manier samenwerken in 'Europa'. Daarbij moet juist de vergroting van de democratische zeggenschap en de betrokkenheid van de bevolking van 'Europa' centraal staan. Er dient meer samenwerking in 'Europa' te komen inzake milieubescherming, criminaliteitsbestrijding, beperking van onnodige mobiliteit, tegengaan van belastingconcurrentie en het in goede banen leiden van migratie.

De SP wil bouwen aan een nieuw 'Europa'. Een 'Europa' dat voldoet aan de volgende uitgangspunten Een sociaal en ecologisch 'Europa' moet echte voorrang geven aan werkgelegenheid voor allen. Dat vereist goede opleidingen voor iedereen en een volledige gelijkstelling van mannen en vrouwen. Een democratisch 'Europa' staat voor ons voorop. Dat moet vooral tot uiting komen doordat de beslissingscentra steeds dichterbij de mensen terechtkomen, en dat ze ook zeggenschap krijgen over hun werk. In plaats van alles over te laten aan de almacht van een Europese Centrale Bank is het nodig dat regeringen en parlementen het recht terugveroveren om in te grijpen in de economie.

Een 'Europa' van solidariteit en vrede moet uitgaan van wederzijdse hulp in plaats van concurrentie, van samenwerking in plaats van 'economische oorlog', van ontwapening in plaats van militarisering van ons werelddeel. Zo kunnen niet alleen de betrekkingen tussen de mensen in de Europese landen worden verbeterd, maar ook racisme, buitenlanderhaat, neerkijken op andere volkeren en allerlei andere vormen van onverdraagzaamheid krachtig worden bestreden. In verband hiermee zijn we bezorgd over de opvattingen achter het *Verdrag van Schengen* over de douanecontrole. Wij willen een ingrijpende herziening van deze afspraken en een betere wetgeving tegen racisme. Evenmin is het aanvaardbaar dat de ongelijkheid in ontwikkeling tussen de verschillende regio's in Europa groeit in plaats van afneemt.

De betrekkingen van de Europese Unie met de buitenwereld moeten uitgaan van solidariteit en vrede. De geplande uitbreiding met Oost-Europa en Cyprus kan alleen slagen als gebroken wordt met de neoliberale aanpak die nu de Europese Unie beheerst en als wordt uitgegaan van de vrije wil van de betrokken volkeren zelf.

VVD

Een brede toekomstvisie op de EU bevat natuurlijk meer dan de elementen die behandeld worden in de Conventie. Ook bij de Conventie zal het verder gaan dan de in de brief van de EBN genoemde punten, maar gezien de vraagstelling zal ik mij tot de elementen beperken die daarin worden genoemd.

Democratie en transparantie

Er heerst nog steeds een democratisch tekort in de Europese Unie. Op onvoldoende wijze is een duidelijke afbakening gemaakt tussen de Europese en de nationale bevoegdheden. Vooral onderwerpen vallende onder de tweede en derde pijler van het *Verdrag van Amsterdam* roepen iedere keer weer discussies op. Niet alleen de Commissie en de Raad van Ministers (in verschillende samenstelling), ook het Europees Parlement begeven zich in dit grijze terrein en onttrekken en omzeilen daardoor de controle van nationale parlementen. Subsidiariteit wordt alleen dan toegepast wanneer het de spelers zelf het beste uitkomt. Dit geeft ook vertroebeling en geeft dus onvoldoende transparantie. Vooral op het gebied van veiligheids- en defensiebeleid is een proces aan de gang dat leidt tot inbreuk op de nationale soevereiniteit; nationale parlementen blijven slechts belast met het achteraf goedkeuren van in Brussel genomen besluiten en het fourneren van de benodigde financiën.

De VVD wil daarom communautaire besluitvorming voor de hele eerste pijler van de EU. Dat betekent initiatiefrecht voor de Commissie, meerderheidsbesluitvorming in de Raad en co-decisie door het Europees Parlement. In de tweede en derde pijler, het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid (GBVB) en Justitie en Binnenlandse Zaken, willen wij vasthouden, respectievelijk terugkeren, naar intergouvernementele besluitvorming. Het is ondenkbaar dat Nederland geen vetorecht zou hebben over het inzetten van eigen militairen. De democratische controle is hier een taak voor de nationale parlementen. Dit zou vorm kunnen krijgen in een nieuw te vormen Kamer bestaande uit delegaties uit nationale parlementen.

Bevoegdheden & bevoegdhedenafbakening, Europese Grondwet

Een Europese grondwet met competentiecatalogus zal verstarrend werken. De geschiedenis van de Unie toont aan dat ieder tijdperk zijn eigen agenda voor initiatieven voor verdergaande integratie oplevert, die in een open-einde benadering het soepelst kunnen worden gerealiseerd. Voor de VVD staat niet de structuur van de EU voorop, maar de functionaliteit.

Externe rol EU

Gemeenschappelijk is het GBVB niet, dus laten we ook niet doen alsof. De Adviesraad Internationale Veiligheid onderstreepte dat zowel de tijdelijke voorzitter van de EU, als de voorzitter van de Commissie en de Hoge Vertegenwoordiger, niet de positie, noch de legitimatie en de zichtbaarheid hebben om namens de burgers van de hele Unie te spreken.

De EU is *qualitate qua* verantwoordelijk voor de handelspolitiek. In de nieuwe onderhandelingsronde voor de WTO en in de huidige conflicten met de VS moet de EU een krachtdadige rol spelen. Vrijhandel blijft voor de VVD van zeer groot belang. Ook markttoegang voor ontwikkelingslanden tot de EU is op termijn effectiever voor het opbouwen van een goed sociaal-economisch draagvlak van ontwikkelingslanden dan het pompen van geld in deze landen.

De gedachte achter het *Verdrag van Cotonou* steunen wij. Het is goed te constateren dat ook de Britse en Spaanse premiers het belang van de terug- en overnameregelingen nu onderstrepen. Het asiel- en migratiebeleid moet naar de EU. Opvang door de UNHCR in de regio moet door de EU worden ondersteund. Tijdelijke opname van verdrevenen die niet in de regio kunnen worden ondergebracht, wordt via de EU proportioneel verdeeld over de lidstaten. Zij blijven onder de verantwoordelijkheid van de UNHCR.

Hartenkreet

Het product van de Conventie mag niet meer zijn dan een gezamenlijke mening van de deelnemers, wat later een bijdrage kan zijn, samen met andere maatschappelijke initiatieven (bijvoorbeeld van de Round Table of European Industrialists en/of van wetenschappelijke instituten), aan de discussie en besluitvorming in de volgende IGC.

Lijst van personen die hun medewerking hebben verleend

Maatschappelijke organisaties

Association Européenne Des Enseignants, Afdeling Nederland (AEDE)

R. J. M. Matser, voorzitter

ANWB

Mr. G.H.N.L. van Woerkom, hoofddirecteur

Centrum Arbeidsverhoudingen (CAOP)

Drs. Chr.P. Moll, onderzoeker

CNV

Dr. J.J. van Dijk, beleidsmedewerker Internationale Zaken

Consumentenbond

Drs. S.F.M. Cohen, directeur

Europese Culturele Stichting (ECS)

G. Wagner, secretaris-generaal

FNV

Mevrouw dr. M. Bulk, beleidsmedewerker Europese Zaken, en mevrouw H. Jalvingh, junior beleidsmedewerker Europese Zaken.

Forum, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling

I. Magnée, beleidsmedewerker Europese Zaken

Interkerkelijk Vredesberaad (IKV)

M.J. Faber, algemeen secretaris

Interprovinciaal Overleg (IPO)

Drs. H.B. Letschert, senior projectleider Europa, Provincie Noord-Brabant

LTO-Nederland

Mr. R. Wijbenga, beleidsmedewerker Internationale Zaken (Bureau Brussel)

Nederlands Platform Ouderen en Europa (NPOE)

B. Slijkhuis, directeur, en mevrouw drs. T. van Lier, beleidsmedewerker

Nederlands Verbond van de Groothandel (NVG)

Mr. L. Antonini, secretaris

Nederlandse Vrouwenraad (NVR)

Mevrouw dr. A.C. Pierrot-Bults, coördinator Internationaal Werk

Raad der Europese Gemeenten en Regio's, Sectie Nederland (REGR)

H.H.M. Jeurissen, directeur

Stichting Europa Centrum (SEC)

Drs. T. Maas, directeur

Stichting Europees Platform voor het Nederlandse Onderwijs (EPNO)

W.A.W. van Walstijn, secretaris

Stichting Natuur en Milieu (SNM)

R.E. Hallo, coördinator Internationaal Programma

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)

Drs. F. Hilterman, contactfunctionaris Europa

Vereniging VNO-NCW

Mevrouw drs. M.J.A. Oomen, secretaris Internationale Economische Zaken

Politieke partijen en jongerenorganisaties

CDA

Drs. M.J.M. Verhagen, lid Tweede Kamer der Staten-Generaal

CDJA

R. Engbers, voorzitter Werkgroep Europa

D66

Mr. Th. C. de Graaf, fractievoorzitter, en drs. J. Th. Hoekema, tot 15 mei woordvoerder Buitenlandse Zaken van deze fractie

GroenLinks

B. Stapert, internationaal secretaris in het partijbestuur, en F. Janssen, namens GroenLinks lid van het hoofdbestuur van de EBN

Jonge Democraten (JD)

J. Hormann, voorzitter

Jonge Socialisten in de PvdA (JS)

A.J. Riekhoff, vertegenwoordiger namens de JS bij de EBN

JOVD

S.A. van der Eijk, politiek commissaris Europese Zaken

LPF

Mr. J.L. Janssen van Raay, lid Tweede Kamer der Staten-Generaal

PvdA

Drs. F.C.G.M. Timmermans, lid Tweede Kamer der Staten-Generaal

SP

G. van Leemput, fractiemedewerker Tweede-Kamerfractie SP

VVD

J.-D. Blaauw, oud-lid Tweede Kamer der Staten-Generaal